

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING

OOST EN WEST

Opgericht door Kolonel
G. E. V. L. van Zuylen,
21 Maart 1900.

KANTOREN:

HOOFDBESTUUR HEULSTRAAT 17, DEN HAAG.
INLICHTINGDIENST TELEFOON 4519.

KOLONIAAL

ARBEIDS- EN INFORMATIE-BUREAU „OOST EN WEST“:
TIJDELIJK HEULSTRAAT 17, DEN HAAG, TEL. 4519.

„Het Koloniaal belang
is een algemeen
Nederlandsch belang“.

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN
moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie“, en gezonden
aan de Presidente: HEERENGRACHT 7, DEN HAAG.

Voor Administratie en Verandering van Woonplaats wende men zich tot
den Administrateur: HEULSTRAAT 17, Tel. 4519.
Voor Advertentiën tot de DRUKKERIJ TEN HAGEN, NOBELSTRAAT 20,
Telefoon intercomm. 2793, beiden DEN HAAG.

Venduhuis „DIE HAGHE“ Dagelijks gelegenheid tot inbreng van goederen ter
publieke veiling. Men betaalt **4 pCt** van de opbrengst
SCHEVENINGSCHEN VEER 21 - TELEFOON 6153 - DEN HAAG der verkochte goederen. **DE DIRECTIE.**

INHOUD: Telegrammen. — Persoverzicht. — Feuilleton. — Stemmen uit de Eur. pers in Ned.-Indië. — Suriname. — Wat de Inlander zegt. — Wat de Chinees vertelt. — Van Vreemde Koloniën. — Oost- en West-Ind. Lit.-Overzicht. — Leestafels. — Mededeelingen. — Ingezonden.

Telegrammen.

De duikbootoorlog.

Een Reuter-telegram meldde 2 Febr. uit Batavia: „De mail- en vrachtbooten, die uit deze haven vertrokken waren, hebben den last ontvangen, om de naastbijgelegen haven binnen te loopen, ten einde nadere orders uit Holland af te wachten.“ Aan het *Alg. Hbld.* werd geseind, dat te Batavia een groote vergadering is gehouden van kooplieden, waarin een motie werd aangenomen, strekkende om te protesteeren tegen het aanhouden van de mails door Engeland en van de post te Singapore.

Jan Dinger. †

De heer Jan Dinger, oud-directeur van de Ned.-Indische Escompto Maatschappij, is op 64-jarigen leeftijd te Madjopandoeng overleden.

Vermoord.

Men seint uit Batavia aan de *N. R. Ct.* d.d. 25 Januari:

De adjunct-inspecteur van de arbeidsinspectie P. A. Moorrees te Soerabaja, is heden in de tram neergeslagen en vermoord.

Wijlen de heer P. A. Moorrees, die, als wij ons niet bedriegen, afkomstig was van het korps ambtenaren B. B., heeft sedert 9 October 1912 de functie van adjunct-inspecteur, sous-chef van den dienst bij de arbeidsinspectie en koeliewerving bekleed. Hij was ridder der Orde van Oranje-Nassau.

Tentoonstelling te Soerabaja.

Uit Soerabaja werd aan het *Alg. Hbld.* geseind, dat de opening van de groote tentoonstelling daar ter stede van 1 Mei 1918 is uitgesteld tot 1 November 1919.

Mutaties.

Naar bovengenoemde berichtgever meldt, heeft de resident van Timor en Onderhoorigheden, de heer E. G. Th. Maier, tegen 1 Juli ontslag aangevraagd; zal de resident van de Preanger Regentschappen, de heer T. J. Janssen, om gezondheidsredenen in April met de „Vondel“ repatrieeren en is de vice-president van het Hoog Gerechtshof van Nederl.-Indië, mr. E. Kruseman, gepensionneerd.

Persoverzicht.

Het anti-revolutionnair dagblad *De Standaard* wijdde een drietal hoofdartikelen aan

De Verdediging van Ned.-Indië.

In het nummer van 4 dezer eindigt het 3e stuk met de woorden:

„Als men zich onbevangen rekenschap geeft van

de politieke verhoudingen ook in de volgende tijden en van de machtsverhoudingen; als men ten volle de waarheid aanvaardt, ook door dezen oorlog weder bevestigd, dat men om op zee een goede kans te hebben de sterkste moet zijn, en dat de zwakkere gevaar loopt om spoedig te worden vernietigd, dan wel te worden opgesloten; dan moet men wel tot het inzicht komen dat het ons niet mogelijk is om in den Archipel een artillerievloot te bezitten, die ons het meesterschap in onze zeeën ook maar bij benadering waarborgt. Men kon zich misschien eenige jaren geleden met die verwachting vleien, maar nu zeker niet. Het vlootje dat de Regeering zich denkt, is daartoe ten eenenmale onvoldoende; maar ook het uiterste, wat op dit gebied binnen onze financiële krachten valt, zou te zwak zijn. Men zou daarvan alleen de kern van onze defensie mogen maken, als men zekerheid had dat de politieke verhoudingen oorzaak zouden zijn dat wij niet anders dan in coalitie met anderen tegen een ons overmachten vijand zouden behoeven op te treden.

„Te dien opzichte bestaat, althans nu, niet de minste zekerheid. Daarom kan op dezen grondslag geen vlootplan worden ontworpen; zal van de aanschaffing van een klein getal zware slagschepen, die veel geld zouden kosten en weinig effect zouden sorteerden, moeten worden afgezien totdat de politieke verhoudingen geheel veranderd zijn.

„Wij komen dus te dezen opzichte tot hetzelfde besluit als de heeren van der Weyden en van Heutsz, namelijk dat nu niet anders kan worden beslist dan dat onze vloot in Nederlandsch-Indië zal bestaan uit klein materiaal met verkenningskruisers. Wat de toekomst kan brengen worde aan de toekomst overgelaten. Men kan nu slechts beslissen op de gegevens van het heden.

„Aan deze vloot zouden wij de taak willen stellen om den vijand de beheersching van onze wateren te ontzeggen; de interinsulaire verbindingen te beveiligen; den overvoer van vijandelijke troepen naar ons gebied te beletten; de verbinding met het Moederland zooveel mogelijk te beschermen. Daartoe zal die vloot voldoende sterk moeten zijn. En als de noodige kracht alleen kan worden bereikt door af te zien van versterking van het Leger, dan blijve deze achterwege. Het is beter niet op twee gedachten te hinken, maar te kiezen of voor een krachtige vloot (zij het dan van klein materieel) of voor een sterk leger. Het bezit van beiden tegelijk gaat zeker ons vermogen te boven. Ook het leger van den heer van der Weyden is — hoe veel sterker het is gedacht dan het tegenwoordige — toch eigenlijk ook nog maar matig.

„De aanstaande beraadslagingen in de Staten-Generaal betreffende de verdediging van Indië kunnen zeer belangrijk zijn. Wij hopen dat daarvoor de noodige tijd zal worden genomen.

De Regeering moet duidelijk weten in hoever zij bij de uitvoering van haar defensieprogramma al dan niet kan rekenen op instemming van de Volksvertegenwoordiging. Uit den strijd der meeningen behoeven de hoofdlijnen van een afgerond stelsel naar voren te worden gebracht, aan welks verwezenlijking rustig en gestadig kan worden voortgewerkt, maar ook met groote voortvarendheid en kracht; want de

defensie van Indië is een voortdurende quaestie en haar oplossing is urgent.“

In het ochtendblad van *Het Vaderland* van 5 dezer lezen wij onder het hoofd:

„Benkoelen en de Djambi-opstand“.

„Te Padang wist men omstreeks einde October j.l. te vertellen van een moord door opstandelingen in Benkoelen op een controleur aldaar gepleegd. Het gerucht bleek ongegrond.

Tot daden van verzet is het in Benkoelen, het Westkustsche gewest van Zuid-Sumatra, niet gekomen. Veel minder tot den moord op een bestuursambtenaar. Toch wordt Benkoelen een broeinest van Sarekat-Islamitisch gedoe genoemd. Gewezen wordt op artikelen in de „*Poetra Hindia*“, een Maleisch blaadje, dat ter hoofdplaats Benkoelen verscheint en dat wordt geredigeerd door den beruchten *hadji Mohammed* ter plaatse, artikelen, waarin propaganda wordt gemaakt voor den Turkschen minister *Enver Pasja*, waarin op de actie voor een weerbaar Indië en op het Ned. gezag gesmaad wordt. Dit laatste artikel zou van de hand van den heer *Goe-nawan* zijn, van den man die streefde naar het voorzitterschap van een nieuwe Sarekat Islam-vereeniging, omvattende West-Java en Zuid-Sumatra en die in den Djambischen opstand niet weinig op den voorgrond trad.

Nu weet men wellicht, dat ter hoofdplaats Benkoelen de heer *L. C. Westenenk* als resident zetelt, die als bestuursambtenaar een goeden naam heeft. Er heeft zich dan ook dadelijk een verdediger van het bestuur in Benkoelen laten hooren in het Bataviaasche „*Nieuws*“.

Deze betoogt, dat veel wat er geschreven is over toestanden, die in Benkoelen zouden heerschen, duidt op een staat van zaken van voor een twee jaar tijdens het bestuur van den voorganger van den heer Westenenk. De vorige resident zou het hebben geduld, „dat de S. I. door haar misdadigen handlangers *Hadji Mohammed*, in zijn gewest haar revolutionairen arbeid verrichtte.“ Benkoelen moet toen hebben bezeten een S. I.-autoverhuurderij, een S. I.-rijwielhandel, een S. I.-schoenmakerszaak, een S. I.-kleermakerswinkel en zoo meer. Bij de komst van resident Westenenk, in Augustus 1915, liepen, volgens dien zegsman, de S. I.-auto's met ster en halve maan reeds een half jaar rond en *Hadji Mohammed* was „de“ meneer van Benkoelen.

Aan al dat gedoe moet de heer Westenenk kort en goed een einde hebben gemaakt. *Hadji Mohammed* zou voor zijn optreden in rechten betrokken zijn. De zegsman in het „*Nieuws*“ besluit: „Wij hier te Benkoelen weten de getroffen bestuursmaatregelen te waardeeren, want we zijn er van overtuigd, dat zoo het bestuur de laatste twee jaar had geslapen in plaats van zoo krachtig in te grijpen als het deed, in het broeinest der S. I., dat Benkoelen in 1914 voor heel Zuid-Sumatra was, onder leiding van zijn beruchten oplichter *Hadji Mohammed*, de ziel der Zuid-Sumatra-beweging, het momenteel niet zoo rustig zou zijn gebleven, nu dezelfde Rawassers, die in 1914 bij duizenden te voet te Benkoelen kwamen om zich bij *Hadji Mohammed* te melden als lid S.

PERRY & CO.

Dekstoelen

Hut
Mail } koffers

Vouwstoeltjes, enz.

HOOGSTRAAT
20.

I., nu juist die lui, zeg ik, in Saroelangoen Rawas in opstand kwamen."

Gesproken wordt dan nog van een krachtig bestuur, dat met vaste hand de teugels in handen houdt „en de rijzweep weet te gebruiken." Dit laatste *) lijkt ons niet zonder bedenken en is vooral in de gegeven omstandigheden, moeilijk aan te nemen. Doch hoe dit zij, wanneer het waar is, dat — gelijk vermeld — de opstand in Djambi en de Rawasstreek voornamelijk van uit Benkoelen is op touw gezet, dan voorzeker heeft de heer Westenenk als resident van Benkoelen andermaal bewijzen gegeven van zijn goede hoedanigheden als bestuursambtenaar. Het bleef in Benkoelen volmaakt rustig tijdens de Djambische beroeringen en, voor zoover ons bekend, is het daar rustig gebleven tot op dit oogenblik.

Bijna alle bladen wijdten artikelen aan het overlijden van den heer J. Dinger.

Aan de *Nieuwe Crt.* van 5 dezer ontleenen wij: „De heer Jan Fabricius, die den overledene vele jaren van nabij heeft gekend, geeft ons de volgende karakteristiek:

Jan Dinger overleden! Dat beteekent: de meest bekende Indische figuur is heengegaan. In gansch Nederlandsch-Indië is geen enkele Europeaan, die dien naam niet kent. Tallozen kenden de opvallende figuur met den langen baard persoonlijk, maar ook zij, die hem nooit zagen, weten, dat hij algemeen voor een Man gold. En dat was hij.

Een Man. Hij wist altijd precies wat hij wilde. Hij liet zich graag voorlichten, door iedereen, door den kleinste als door den grootste; had hij evenwel eenmaal een besluit genomen, dan was er geen wrikken aan; dan handelde Jan Dinger naar zijn overtuiging, wat er ook van kwam, en hij dufde opzij, wie of wat hem in den weg trad. Hij deed niets zonder bedaar te hebben overwogen, maar daarna was van weifeling geen sprake meer. Dat wisten de velen met wie zijn talloze besognes hem in aanraking brachten. Dat gaf hem vaak een zekeren schijn van hardheid en het spreekt wel vanzelf, dat hij zich daardoor vele vijanden maakte. Niemand trouwens, die dat beter wist dan hijzelf. Maar het spreekt evenzeer vanzelf, dat hij zich waarachtige vrienden verwierf, die groote achting koesterden voor dezen hoogstaanden man met zijn ijzeren wil, zijn goede hart en zijn onwrikbaar karakter.

Ik heb hem gekend, meer dan twintig jaar geleden, toen hij nog met een vluggen sprong op de tram wipte, als hij 's avonds als een der laatsten het kantoor verliet van de firma Tiedeman en Van Kerchem — onder welker directie toen nog de Nederlandsch-Indische Escompto-Maatschappij stond — en ook vele jaren later, toen zijn rossige baard sneeuw wit geworden was en hij geworden was wat hij zelf noemde: „een rustend burger."

Maar toen zoowel als later, toonde hij zich altijd in actie. Hoe vaak had ik ook in latere jaren niet het voorrecht van 's morgens om halfzeven een telefoontje van hem te krijgen: „Kunt u om een uur of zeven even bij me komen?" Men moet n.l. weten, dat de „rustende burger" zelfs toen nog zijn tijd zóó indeelen moest, dat hij 's morgens van zeven tot acht zijn ontvanguur voor zaken hield. En dan trof men hem daar in de voorgalerij van zijn paviljoen op Salemba, waar hij zijn particulier bureau en uitgebreide boekerij had, als een ijsbeer op en neer loopen..... in slaapbroek en kabaja. Wie er dan op het vroege morgen uur nog wat slaperig mocht wezen, werd wel klaar wakker zoodra hij in de pientere oogen van Jan Dinger had gekeken en deze hem met een paar woorden, recht op den man af, had toegespro-

*) Zal zeker alleen in overdrachtelijken zin bedoeld zijn. Red.-Comm.

FEUILLETON.

„ISY"

door
COLETTE.

HOOFDSTUK II.

Intermezzo.

„Aan mijn man en ons kindje!"

Isy, onze lieve hond, bleef de volgende dagen stil en lusteloos.

„Och, Isy zal haar moeder, vader, broertjes, zusjes en andere speelmakertjes missen", zeide de vader tot Vrouwke, zijn dochtertje.

„Denk je dat, man? Laten we dan dadelijk aan mijnheer van Delden vragen of hij een vriendje voor Isy weet."

„Meen je dat?"

„Ja!" zei ze.

Dadelijk stapte hij naar Isy's vroegeren baas.

„Ja, ik heb wel een hondje voor u, maar hij is wat mank, niet mooi, doch zeer waaksch!" was 't bescheid van den heer van Delden.

„Dat hindert niet. Zend u hem maar, we zullen wel tevreden zijn, 't is namelijk voor Isy, dat wij er een

ken. Het was een intellectueel genot om een oogenblik met hem te praten. Men ging nooit van hem vandaan, of men had weer iets geleerd: en de vorm, waarin hij zijn opmerkingen goot, was altijd karakteristiek.

Een eenvoudiger man dan Jan Dinger moet nog geboren worden. Om kleeding gaf hij natuurlijk niet. Visites maakte hij niet. Aan recepties had hij een hartgrondigen hekel. Ik herinner mij een dag, waarop hij voor den zooveelsten keer van een groote reis terugkwam en 's avonds tal van deftig in het zwart gekleede menschen hem in zijn woning kwamen verwelkomen. Toen moest hij wel ontvangen. En hij deed het. Hij verscheen, alsof „'t zoo hoorde", in zijn gewone witte Atjeh-jasje, in een der zakken waarvan een nikkelen horloge zonder ketting. Teekenend voor zijn eenvoud en voor zijn uitdrukkingswijze was het antwoord, dat hij eens gaf aan iemand die hem vroeg waarom hij geen auto hield: „Ik rij niet graag inlanders ondersteboven."

Zijn dood brengt in menig arm gezin rouw. Dat hij den arme hielp, weten velen, maar in welke mate is slechts aan weinigen bekend. Men handelt, geloof ik in zijn geest, door daar zoo weinig mogelijk over te spreken, maar het mag toch niet verzwegen worden, dat deze „harde man" vele, vele tranen heeft gedroogd.

In handels- en in planterskringen zal voortaan de figuur van den „millioenen-rekenaar", zoodaals hij wel eens genoemd werd, gemist worden. Wie hem op vergaderingen, waar het ging om groote belangen, heeft zien zitten, het hooge voorhoofd in rimpels getrokken, de kittige oogen halfdicht geknepen, met de vingers rusteloos door den langen baard woelend en, na een oogenblik van stilte, zijn meening zeggend op de hem eigen wijze, die gevoelt ook dat een man als Jan Dinger een ledige plaats achterlaat, waar hij niet gemakkelijk kan worden vervangen, ook niet door hen, die zich nog lang niet onder de „rustende burgers" rekenen.

Jan Dinger heeft in zijn buitengewoon werkzaam leven ontzaggelijk veel bijgedragen tot den bloei van het Bankwezen en den handel in Nederlandsch-Indië: hij heeft de West-Java-cultures krachtig gesteund en niet minder de suikerindustrie op Oost-Java; hij had een warm hart en een open beurs voor de belangen van den Inlander en voor de nooddrift van de Europeesche paupers; hij reikte de hand aan wie werken wilde en niet de middelen bezat om maatschappelijk hooger vlucht te nemen; hij was een vriend van elk eerlijk man.

Jan Dinger was een dier weinige mannen, die men zijn leven lang niet meer vergeet.

De Haagsche bladen gaven uitvoerige verslagen van de beide door den heer *M. van Geuns*, oud-hoofdred. van het *Soer. Hbl.* voor het *Ind. Genootschap* gehouden voordrachten — welke door het Genootschap in brochurevorm worden uitgegeven — betreffende:

Het universitair onderwijs in Zuid- en Oost-Azië

waarbij spreker tot de volgende conclusie kwam:

„Alleen dan kunnen universitaire instellingen in het Oosten aanspraak maken op gelijkwaardigheid met de Westersche, wanneer zij het getal studeerenden sterk beperken, bij het onderwijs een Westersche taal gebruiken (althans in de meeste faculteiten), degelijke geleerden uit het Westen engageeren, de inrichting toerusten met moderne hulpmiddelen en haar zooveel mogelijk omgeven met de typisch Westersche distinctie."

Aan de *Nieuwe Crt.* ontleenen wij:

Bij het debat verklaarde de heer Van Sandick met groote belangstelling de beide voordrachten gevolgd te hebben, voornamelijk door de groote massa aangehaalde feiten, welke hem nog onbekend waren.

tweeden hond bij nemen; ze heeft dan een speelmakertje!"

„Uitstekend, ik zal Beertje straks laten bezorgen!" Om 7 uur in den avond werd een leelijke, zwarte hond (Isy was wit met hier en daar een zwart vlekje op z'n rugje, z'n kopje was muiskleurig getint, met een wit vlekje juist boven den neus) met een valsche uitdrukking in de oogen, binnengebracht.

„Wat een vreeselijk dier; hij heeft iets onaangenaams over zich! Enfin, we kunnen 't probeeren!" zei ze.

De beide viervoeters werden in 't kantoor opgesloten, om daar de kennismaking voort te zetten. Den volgende ochtend lokte Isy een spelletje uit van „bijten en stoeien." 't Ging prachtig, tot op een gegeven oogenblik 't Beertje scheen te vervelen; de bovenlip trok verraderlijk op, de tanden werden zichtbaar, de kop werd met een ruk naar links geworpen en als Isy toen niet met haar aardige behendigheid juist op zijde was gesprongen, had ze een leelijke knauw kunnen krijgen.

„Isy is lief, ja mama?" zei Vrouwke, die eveneens naar dit spelen had staan kijken. „Waarom doet Beertje zoo?"

„Beertje is misschien niet lekker, Prul!"

De hondjes waren erg jaloersch van elkaar, moesten altijd tegelijk aangehaald worden. Twee eigenschappen hadden ze gemeen: de wijze van begroeten, 's ochtends bij 't ontwaken van den heer des huizes, de vrouw en 't kind: lang aangehouden zenuw-huilen van fingevoelige hondenzietjes, en hun prachtige waakszaamheid. Wij behielden een antipathie tegen Beertje; koester-

CREDIET- EN HANDELSBANK voor Nederland en Koloniën

HEERENGRACHT 452 - AMSTERDAM

Verstrekt Credieten van f 1000.- af.

Middelbare School v. Handel en Administratie,
LAAN v. MEERDERVOORT 104 - 's-GRAVENHAGE.

EXTERNAAT en INTERNAAT.

AFD. A. **Bijzondere Middelbare Handelsschool** met als onderbouw eene H. B. S. met 3 j. cursus. Bij beschikking van Z. Exc. den Min. van Binnenl. Zaken gelijkgesteld met de openbare handelsscholen te Amsterdam, Rotterdam, etc.

AFD. B. **Bijzondere Hoogere Burgerschool met 5-jarigen cursus.** Eveneens officieel als zoodanig erkend.

De 1e en 2e klasse van de beide richtingen vallen samen, zoodat over de keuze Handelsschool of H. B. S. 5-j. c. eerst beslist behoeft te worden na het afloopen der 2e klasse.

De school wordt ook door Meisjes bezocht.

Prospectus en inlichtingen bij den Directeur

F. TIJMSMA.

Mantel en Costumemagazijnen

Maison H. SIMONS

Heulstraat 13 Telefoon 2005

Noordeinde 17a Telefoon 6537

.... Mantels, Mantelcostumes, Taillecostumes

Avondtoiletten, Blouses, Costumerokken, Peignoirs

Steeds ruime sortering, prima coupe en kwaliteiten.

SPEKSLAGERIJ A. V. D. BARSELAAR

Bleyenburg 42 - Den Haag - Tel. 804-805

OPGERICHT 1740.

Leverancier aan beide Kon. Hoven.

LEVERT UITSLUITEND EERSTE KWALITEIT
VARKENSVLEESCH EN FIJNERE VLEESCHWAREN

Speciaal adres

BARSELAAR's alom met goud bekroonde
Kalfsleverworst en Geldersche Rookworst

GEEN FILIALEN.

Hotel de Bellevue

Bezuidenhout 15 's-Gravenhage

Tel. Interc. H. 447.

„MODERN-SHOE"
5 Vlammingstraat 5 Den Haag
1e huis vanaf de Veenestraat.

Soliedste adres voor Dames-, Heeren- en Kinderschoeisel, in alle genres.

ALLE REPARATIËN SPOEDIG EN BILLIJK.

Aanbevelend,

(On parle Français).

P. Ph. BAZIN.

Toch vond spr. het slot wel wat te pessimistisch voor de Oostersche volken. In dit verband wees hij op den ontwikkelingsgang van het Japansche volk en van verschillende Oostersche individuen. In de twee-plaats geloofde hij wel in een huwelijk tusschen het Westen en het Oosten. Hij meende dat hier wel een brug te slaan zal zijn.

Ten slotte vroeg hij nog enkele inlichtingen, o. a. of de universiteiten in Britsch Indië alleen openstaan voor personen van een bepaalde nationaliteit en of de Europeanen daarvan geen gebruik maken.

Waar de heer Van Geuns had betoogd dat kennis te veel handelswaar is in Br. Indië, stelde spr. daar-tegenover, dat ook in ons land dit te constateeren viel.

De heer Schmülling zou het betreuren als men in Ned. Indië te vroeg zou overgaan tot het stichten van een universiteit. Het aantal middelbare scholen zal eerst in aantal en diepte verbeterd moeten worden. Na een 25 à 30 jaar kon men dan wel eens denken aan universitair onderwijs in Ned. Indië.

De heer mr. Boele is evenmin zoo pessimistisch gestemd als de heer Van Geuns. Spr. kan zich bij het betoog van den heer Van Sandiek in dit opzicht aansluiten.

Een Indische academie in Bandoeng bijv. zou met een juridische faculteit, in verband met het contact met de rechterlijke macht van veel nut kunnen zijn. Ook voor medisch onderwijs geldt dit.

De fouten in Br. Indië zou men dan hier kunnen vermijden. Spr. betoogde, dat dit tot verhooging van het peil der ontwikkeling van de inlanders zou strekken.

De heer dr. H. Muller drukte eveneens zijn bewondering uit voor de doorwrochte voordracht van den heer Van Geuns. De slotsom, waartoe deze was gekomen, had debater gaarne meer op den voorgrond geschoven willen zien. Men had dan beter de zaak kunnen overdenken.

Vervolgens wees spr. er op, dat de gestudeerden in Voor-Indië slechts halve kennis bezitten vergeleken bij de Westersche geëduceerden. In Indo-China, China, evenals ook in Voor-Indië, zijn zij het geweest die oproerige bewegingen veroorzaakten. Hij is echter van meening, dat de deur niet voor hen gesloten moet worden. Men zal uitermate bedachtzaam voort moeten schrijven; de toenadering tusschen Oost en West zal allesbehalve gemakkelijk gaan. Men dient tevens te zorgen, dat door halve wetenschap geen onrust gezaaid wordt. Uit de ervaring in andere gewesten opgedaan, meent hij, is deze les te putten, dat men niet zoo spoedig tot universitair onderwijs moet overgaan. Slechts langzamerhand zal dit moeten geschieden. Men zou den middenweg kunnen kiezen, door die vakken te nemen, waarvan het nut gebleken is.

De heer Van Geuns, de debaters beantwoordende, zeide, dat hij zich in zijn voordrachten slechts beperkt had tot het universitair onderwijs in het Oosten. Uit economische redenen kon men reeds afleiden, dat het houden van een Westersche universiteit in het Oosten zeer moeilijk zal zijn. Spr. erkende, dat er bij de Oostersche volkeren op het gebied der bespiegelende wijsbegeerte b.v. geweldig veel gepresteerd is. Maar men moet niet uit het oog verliezen, dat dit van enkele individuen afkomstig is. Dit mag echter z.i. niet verleiden tot een generaliseerende uitspraak, dat van het Oosten veel te wachten is.

Men kan voor de Chineesche beschaving respect hebben, maar toen China met de Westelingen in aanraking kwam, bleek het, dat al die beschaving niets gaf.

In Britsch-Indië zijn zoo goed als geen Europeanen, die een opleiding wenschen op de universiteiten aldaar. De Engelsche kinderen in Voor-Indië worden reeds vrij spoedig naar Engeland gezonden, om daar hun opvoeding te voltooien. De groote massa

den niet die liefde voor 't speelmakkertje voor Isy als voor Isy-zelf, die werkelijk op honden-charmes kon bogen. Wij hielden van Beertje uit medelijden en zooals men van elk dier houden moet.

Beertje en Isy moesten gewassen worden. Isy liet zich rustig helpen, al huilde ze zachtjes voor zich heen bij elk emmertje water, dat over haar rugje werd gelegd. Isy was klaar, de badkamerdeur geopend... weg was ze.

Toen kwam Beertje aan de beurt. Zij, hondsdelheid-vreemde vrouw, deed dit werkje alleen, want hij had zijn kantoerwerk en door de Islamitische bedienden wilde ze 't niet laten doen, met 't oog op hun godsdienst. Zij wilde nem inzien... Beertje keek valsch... Ze griezde... trilde, toen ineens de tanden zichtbaar werden... de bovenlip verdacht omkrulde... de kop op zij ging... en... Beertje losgelaten werd! Hui! als ze er nog aan dacht! Nooit zou ze Beertje weer wassen, maar... dan kon hij ook niet bij hen blijven, want omgewassen honden in huis en dat bij 't kind, neen, onmogelijk!

„Vent! Beertje wil ik niet meer wassen, ik werd bijna gebeten!” waren de eerste woorden, welke zij bij zijn thuiskomst tot hem richtte.

„Och kom!”

„Heusch, en je begrijpt, als we hem niet netjes kunnen onderhouden, moet hij weg!”

„We zullen 't nog eens samen probeeren!”

Er verlieten dagen, zonder dat er iets bijzonders

die de universiteiten bezoekt, zijn inlanders (natives). Slechts enkele Europeanen vindt men daar-onder.

Wat de quaestie van de oprichting van een universiteit in Bandoeng betreft, wijst spr. er op, dat zelfs de vurigste pleitbezorgers voor Indië, als wijlen mr. van Deventer b.v., zoover nooit hebben durven gaan. De tijd om een universiteit te stichten is nog niet gekomen. Er is echter iets verzuimd in onze koloniën. In Ned.-Indië zijn slechts scholen met een utilitaire strekking. Er moet iets komen, dat niet opleidt tot een bepaald vak, maar dat de vrije wetenschap beoefent. Een fout vindt spr. het dat wij ons te weinig met de inlandersche vorsten bemoeien. Hij zou wenschen dat hun kinderen een betere opleiding kregen. In Britsch-Indië heeft men hiervoor veel gedaan. Wel zijn er daar meer vorsten, bijna 700, maar dit neemt z.i. niet weg dat voor de kinderen iets gedaan moet worden.

In den Kolonialen Raad had men eens een plaats moeten inruimen voor de landsgrootten. Men had dan een prikkel gehad voor hun opleiding.

De *N. R. Ct.* van 5 dezer wijdt een bespreking aan het boek van Creusesol:

Bestaat de stille kracht?

(Sem. Soer. 's-Grav. Van Dorp & Co.)

en schrijft:

„Deze kracht omschrijft Creusesol aldus: „een ondoorgankelijk, bovennatuurlijk vermogen, den Oosterlingen toegeschreven, daarbij uitsluitend hun bezit geacht; en dat men hen zou in staat stellen tot verrichtingen, indruischend tegen verschillende onzer natuurkundige wetten, alsmede tot het op geheimzinnige manier schrik aanjagen, beangstigen en onophoudelijk kvellen van willekeurige, dus ook Europeesche personen

Ronduit gezegd — we dachten, dat die stille kracht afgedaan had; ja, er zullen voorloopig menschen blijven bestaan die aan hekserij gelooven, maar niet daarom vraagt men, met een vraagteken, of hekserij nog voorkomt. Prof. Veth heeft in het derde deel van zijn „Java” erover geschreven en is van meening (bl. 241) dat dit onzichtbaar steenen werpen geen andere conclusie toestaat dan die waartoe ons ook de goocheltoeren der Javanen brengen; dat de inlanders kunstgrepen kennen en een snelvingerigheid bezitten, die het begrip der Europeanen verre te boven gaan. Dat was in 1882.

In den tweeden druk van „Java” (ed. Snelleman en Niermeyer) is de zaak even aangeraakt in een noot op bl. 383 van deel IV. En wel ter plaatse waar gesproken wordt over spelen, die behendigheid en kracht des lichaams oefenen. De passus luidt als volgt:

„Waar sprake is van behendigheid, mag met enkele woorden vermeld worden het gandaroewa of onzichtbaar steenenwerpen, dat telkens weer van zich doet hooren. Het meest vermaarde geval is dat van Soemedang in 1831, waarover zelfs aan den gouverneur-generaal gerapporteerd werd. Romanschrijvers vonden dit steenwerpen, sirihspuwen e.d. dankbare onderwerpen voor een griezellig hoofdstuk (o.a. Couperus in *Stille Kracht*). En zulks niettegenstaande Dr. A. G. Vorderman reeds in 1877 in het *Nat. Tijdschr. van Ned. Indië* (dl. 37, bl. 55 v.) de uitkomst van zijn onderzoek dienaangaande gepubliceerd heeft. Het schijnbaar geheimzinnige is zóó aantrekkelijk, dat velen ongaarne het geloof aan „vanzelf” door de lucht vliegende steenen, vruchten, huisraad enz. opgeven.” Dit werd geschreven in 1907.

Velen zullen van oordeel zijn, dat Creusesol met farsch gebaar een deur openduwet, die bleek niet dicht te zijn. Den goeden kant van zijn boekje vinden we de verzameling van alles wat op het onderwerp betrekking heeft, en het systeem om den lezer eerst in te wijden in Oostersche behendigheid, waarvan zoo-

voorviel, tot op zekeren ochtend Beertje bloed opgaf. „O, vent, vreeselijk. Nu moet hij weg. Stel je voor, een ongezonde hond in huis en Prul, die altijd met ze stoet!”

„Och, kom, je hebt 't je verbeeld!”

„Neen! Bovendien, 't is geen aardig dier; spelen met Isy kan ze toch niet, 't loopt altijd op vechten uit van Beertje's kant; hij heeft iets valsch. Doe hem liever weg!”

Na lang heen-en-weergepraat gaf hij toe. „'t Is overdreven van je, doch voor je gemoedsrust zal ik hem aan den heer van Delden terug laten bezorgen.”

„Waarom moet Beertje weg, Mama?”

„Beertje is ziek!”

„Als Beertje beter is, mag Beertje dan terug komen? Kassian Isy, anders heeft Isy geen vriendje!”

„Ja, als Beertje beter kan worden, komt Beertje terug.”

Beertje keerde naar zijn vroeger tehuis terug. O, wat was hij blij!

Ze dachten, dat Isy hem erg zou missen, maar dat was niet zoo. Isy was vroolijk als voorheen. De reden van die tijdelijke lusteloosheid was zeker de wreede levenservaring door haar jong, fijn-besnaard honde-zieltje opgedaan: eerst met liefde ontvangen, door liefde omringd, om plotseling op hardvochtige wijze verstooten te worden.....

(Wordt vervolgd.)

ANDRÉ KLEINGELD

KLEEDERMAKER

Groot Hertoginnelaan 132, - Telef. H. 6682 - DEN HAAG

Pelsjassen
Ulsters

HOOGERE BURGERSCHOOL

5-jarige cursus

met voorbereidingsklassen.

VOORSCHOTEN.

Bij schrijven van Z. Exc. den Minister van Binnenlandsche Zaken, d.d. 25 Juni 1906, is het INSTITUUT WULLINGS erkend als een H.B.S. met 5-j. c.

Kost- en Schoolgeld f 950.-/f 1250.-.

Tot heden slaagden:

107 cand	voor	Eindexamen H.B.S. 5-j. c.
19	"	Kon. Mil. Acad.;
27	"	Cadettenschool;
17	"	Adelborst;
20	"	Cand. O. I. Ambt.; Zeev. en Machinistenschool, Posten, enz.

De Directeur:

H. WULLINGS.

Augustus 1916.

INRICHTING VOOR SPREEKONDERWIJS.

DEN HAAG, RIJSWIJKSCHE WEG 2.

Directrice: A. BRUGMA, Gemeente-spraakleerares te Den Haag. Spreektijd 12½ — 1½ uur.

GENEZING VAN ALLE SPRAAKGEBREKEN.

Speciale behandeling van stotteren. Onderwijs in Lip-lezen voor dooven. Behandeling van Aphasieën.

GELEGENHEID TOT VAKOPLEIDING.

De prijzen worden berekend naar de omstandigheden. Leeraressen: Mej. A. BRUGMA; Mej. J. HARDERS, Gemeente-Spraakleerares; Mej. H. A. KROON; Mej. J. SCHOOTEN; Mej. D. ZEVENHUIZEN, Gemeente-Spraakleerares.

Familie-Pension KINZLER

Daendelsstraat 69 - Tel. H. 925.

DEN HAAG.

1ste klasse inrichting. Badkamer.

Desverlangd

INDISCHE TAFEL.

VERKOOPHUIS

GR. HERTOGINNELAAN 103-105-107

Tramhalte 7 en A DEN HAAG
halte Valeriusstraat

Eenig adres voor hen die zich goed en voordelig van nieuwe of Tweedehands Meubelen willen voorzien. — —

DAGELIJKS (ook des Zondags) GEOPEND

van 10 tot 4 uur.

als Veth zegt, de Europeaan geen begrip heeft.

„En is dat nu alles?” doet de schrijver den lezer vragen aan het slot. Ook wij doen die vraag, maar in anderen zin. De zaak is niet specifiek Javaansch, noch uitsluitend Oostersch; en daarover, n.l. over het verschijnsel elders, had menigeen zeker gaarne iets vernomen. Veth schrijft (t. a. p.) „ofschoon het (n.l. het steenen werpen) ook in Europa wel eens voorgekomen is.” En in de West-Indische Encyclopaedie vinden we op het woord Bakroë, d. i. een geest, die gedacht wordt te huizen in een dwerg, vermeld, dat bakroes soms bezit nemen van een huis; waar zij hun aanwezigheid door kloppen verraden; zij bombardeeren een enkelen keer ook wel een huis met steenen. Zelfs in Paramaribo zijn deze malle vertoeningen voorgekomen, zonder dat het de politie gelukte de daders te ontdekken, omdat het onderzoek slecht geleid werd. En Kappler (Suriname, blz. 262) vertelt van eene „ergötzliche Geschichte” die omstreeks 1857 te Paramaribo voorviel, toen een troep bakroes zich genesteld had in een huis en zich niet wilde laten verdrijven, wat een geweldige opschudding in de stad teweeg bracht.

Creusesol spot met „de mysteriën van het wondere Oosten.” Maar het wondere Westen blijkt mede zijn mysteriën te hebben van gelijken aard. Misschien ook de beide andere windstreken. Zoo besluit de beoordeelaar in de *N. R. Ct.*

In hetzelfde blad van 7 dezer lezen wij:

Van het leger in Ned.-Indië zijn thans tijdelijk bij het leger hier te lande ingedeeld: 5 luitenant-kolonels, 9 majoors, 32 kapiteins, 33 eerste-luitenants, 22 tweede-luitenants en 8 onder-luitenants der infanterie; 2 ritmeesters en 1 luitenant der cavalerie; 2 majoors, 3 kapiteins, 17 eerste-, 3 tweede- en 2 onder-luitenants der artillerie; 1 magazijnmeester der artillerie; 1 luitenant-kolonel, 2 kapiteins, 1 eerste-, 1 tweede- en 1 onder-luitenant der genie; 1 majoor, 2 kapiteins en 2 luitenants-magazijnmeesters der intendance; 6 eerste- en 1 tweede-luitenant der militaire administratie; 1 dirigeerend officier van gezondheid der 1e klasse, 1 idem der 2e klasse, 1 officier van gezondheid der 1e en 7 idem der 2e klasse, 1 dirigeerend apotheker der 2e klasse en 2 paardenartsen der 1e klasse.

Voorts zijn bij de kol. reserve h. t. l. ingedeeld: 1 kolonel-titulair, 7 kapiteins, 1 kapitein-magazijnmeester, 3 eerste-, 2 tweede- en 1 onder-luitenant der infanterie, 1 dirigeerend officier van gezondheid der 1e klasse, 2 officieren van gezondheid der 1e en 1 der 2e klasse.

Stemmen uit de Eur. pers in Ned.-Indië.

Aanpassend middelbaar onderwijs.

In een drietal artikelen, verschenen in de *Java-Bode*, bespreekt de hr. A. de Geus het verslag van de Commissie van advies, inzake aanpassend middelbaar (voorber. hooger) onderwijs in Ned. Indië. De taak, welke de commissie te vervullen had, bestond hierin, dat vooral ten behoeve van de niet-Europeesche bevolkingsgroepen een instituut van middelbaar onderwijs in het leven geroepen moest worden, dat deels eindonderwijs beoogend, haar leerlingen behoort toe te rusten voor den strijd om het bestaan, deels als voorbereidende klasse het voorportaal vormt van de middelbare vakscholen in Indië, deels den toegang moet verlenen tot de Nederlandsche hogere onderwijsinrichtingen en Universiteiten. Dit instituut duidt de Commissie aan door Indische Middelbare School (I. M. S.), waarbij ze vooral de belangen van Indiërs en Chinezen in het oog gehouden heeft, hoewel de school toegankelijk zal zijn voor leerlingen van elken landaard. Voor de Europeaanen blijven beschikbaar de vier bestaande H. B. S. en de noodige eerste scholen, welke voorbereiden voor het M. O.

Al moge de Commissie gelijk hebben, wanneer ze beweert, dat een opleiding, die niet in het minst rekening houdt met de eischen, welke voortvloeien uit het verschil in ras, taal en sociale omgeving, zich zelf veroordeelt, of het daaraan is toe te schrijven, dat van de in Nederland studeerende Inlandsche jongelui slechts zoo weinig terecht komt, is aan grooten twijfel onderhevig, daar er nog heel wat andere factoren meewerken, waardoor het gering succes dier studeerenden te verklaren is.

Op de gewone lagere school (Eur., Holl.-Inl. en Holl.-Chin.) wenscht de Commissie een instituut van middelbaar en voorbereidend hooger onderwijs te plaatsen, de I. M. S., die zich aanpassend aan specifiek Indische eischen en behoeften, ten bate moet strekken van alle bevolkingsgroepen der Indische samenleving. Op de Lagere School (de eerste Eur. uitgezonderd) zal geen enkele vreemde Westersche taal onderwezen worden. Aan het Nederlandsch zal als de *porta* der Westersche beschaving en op de lagere en op de I. M. S. een overwegende plaats moeten worden ingeruimd. Ook echter zullen de *eigen* beschaving en de *Indische cultuur* een niet onaanzienlijke plaats innemen. Aan de kennis van het eigen land, zijn geschiedenis, bevolking en voortbrengselen zal op het leerplan een plaats gegeven moeten worden, evenals aan *tenminste één Inl. taal en haar letterkunde*. De I. M. S. zal daardoor een

inrichting worden niet *gelijk en gelijkvormig* aan de Nederlandsche Gymnasia en H. B. S. en, doch door haar vormende en ontwikkelende kracht wel daaraan *gelijkwaardig*.

Verder ligt het in de bedoeling de I. M. S. te verdeelen in 2 groote deelen: de *onderbouw* en de *bovenbouw*.

De eerste is bestemd om de jongelui voor het maatschappelijk leven gereed te maken, of ze op te leiden voor de studie aan verschillende vakscholen, z. a. Stovia, Nias, Osvia en Landbouw- en veeartsenij-school. Met eenige wijziging in het leerplan en het onderwijzend personeel zullen de Mulo-scholen daarvoor bruikbaar gemaakt kunnen worden.

Het Fransch en Duitsch zullen geheel vervallen, doch het onderwijs in de *Maleische taal* opgenomen worden, als zijnde de *lingua franca* van den Indischen Archipel, en ook de taal, waarin de ambtelijke correspondentie tusschen Europeesche en Inlandsche bestuursambtenaren vaak geschiedt, terwijl het overgrootste deel der Maleische pers in die taal geredigeerd wordt en ze in den handel een voorname plaats inneemt.

Wat de bevoegdheid van het onderwijzend personeel betreft, meent de Commissie, dat het onderwijs in het Nederlandsch in handen zou kunnen gegeven worden van een bekwaam hoofdonderwijzer, doch dat voor Aardrijkskunde, Geschiedenis, Wiskunde, Kennis der Natuur, Teekenen, Engelsch en Gymnastiek personen met middelbare bevoegdheid zouden gekozen moeten worden. De Commissie laat zich niet uit over de wijze, hoe in het onderwijs in het Maleisch en Boekhouden, dat ook onderwezen worden zou, te voorzien.

Voor den bovenbouw zal geen gebruik gemaakt kunnen worden van bestaande inrichtingen, zoodat de Commissie daarvoor een geheel nieuw plan had samen te stellen. Ze wenscht de inrichting te splitsen in een *letterkundig-historische* afd. A. en een *wis- en natuurkundige* afd. B. De eerste zal dan nog weer bestaan uit een *Indische lett.-hist.* Afd. A¹. en een *Westersch-classieke* Afd. A². Een deel der lessen zal door alle leerlingen gevolgd moeten worden, maar ten einde de klip der eenzijdigheid te ontzeilen zal toch aan Afd. A. de natuur- en scheikunde, zoolwel als de plant- en dierkunde degelijk onderwezen worden, en aan Afd. B. het onderwijs in Nederlandsch, Maleisch en Engelsch denzelfden omvang hebben als aan Afd. A., terwijl de leerlingen het in de wis- en natuurkundige vakken even ver zullen moeten brengen als die eener Eur. H. B. S.

Aan afd. A¹. zal onderwijs in Javaansch, Indische oudheidkunde, Ind. land- en volkenkunde, Duitsch en Fransch (facultatief) gegeven worden, aan Afd. A². in Latijn en Fransch en Duitsch (facultatief).

De rechten der bezitters van het eindexamen worden aldus omschreven:

- 1°. het eindexamen der I. M. S. afd. B. gelijk te stellen met het getuigschrift van het eindexamen gymnasium, (afd. B) en H. B. S. met vijfjarigen cursus;
- 2°. den bezitter van het eindexamen I. M. S. Afd. A², toegang te verlenen tot de examens en de promotie in de faculteiten der rechten en — behoudens een aanvullingsexamen in het Grieksch — ook tot de faculteiten der godgeleerdheid en der letteren en wijsbegeerte;
- 3°. aan het bezit van het eindexamen der I. M. S. Afd. A¹ het recht te verbinden om zonder meer al dadelijk toegelaten te worden tot de faculteit der letteren voor de examens en de promotie in de taal- en letterkunde van den Oost-Indischen Archipel en — indien eenigszins mogelijk — ook tot de faculteit der rechten.

Voor den *bovenbouw* zou van het personeel de hoogste bevoegdheid geëischt moeten worden, uitgezonderd voor Fransch en Duitsch.

De Commissie verzuimde aan het plan een kostenberekening toe te voegen; de hr. de G. komt alleen voor salarissen tot een jaarlijksche uitgave van f 1.210.000.—

Verder merkt hij op, dat er met de belangen van de Indo's weinig rekening gehouden is, terwijl het zeer de vraag is, of de Inlanders en Chinezen gediend zullen zijn van een schoolinrichting, die hen in hun oogen weer zal achterstellen bij de Europeaanen. Ze willen toch en om *gelijkstelling* en om *redenen van practischen aard* Europeesch onderwijs.

De verplichte kennis van de Fransche taal om tot de H. B. S. toegelaten te worden, en het mislukken van een 22-tal Inlandsche studenten in Nederland zijn de argumenten, die de Commissie opgeeft, waarom ze het Europ. stelsel van onderwijs, zooals zich dit in de koloniën langzamerhand ontwikkeld heeft, niet geschikt acht om het in dienst te stellen van de ontwikkeling der niet-Europeesche bevolking.

Waarom dan echter niet den eisch van kennis der Fransche taal om toegelaten te worden tot de H. B. S. laten vervallen voor alle leerlingen? Of — en om wat reden zou dat niet kunnen — waarom de Chineesche en Inlandsche leerlingen, voor wie een H. B. S.-opleiding wenschelijk geacht wordt, niet toegelaten tot de 5de kl. der eerste Europeesche scholen, in welke klas het onderwijs in het Fransch begint? Het is een dwaling te meenen, dat Inlanders en Chinezen zooveel moeilijker een Westersche taal leeren dan Europ. leerlingen.

Wat het tweede argument aangaat, even een paar cijfers: van 22 Inl. studenten mislukten er 19 van 22 Inl. artsen, die naar Nederland vertrokken om

Nutskweekschool voor Onderwijzeressen te NIJMEGEN.

Het Bestuur maakt bekend, dat met den nieuwen cursus in **Mei a.s.** gelegenheid is tot plaatsing van **nieuwe leerlingen in alle klassen.**

Ouders of voogden van candidaten worden verzocht zich aan te melden vóór **15 Maart a.s.** bij den Directeur der School, *Guyotstraat 11.*

Op aanvraag worden prospectussen toegezonden. De datum van het toelatingsexamen wordt nader bekend gemaakt.

Ruime gelegenheid tot huisvesting van leerlingen bij beschaafde families in de stad.

Des avonds vinden de leerlingen gelegenheid om aan de school, onder deskundig toezicht, het **huiswerk** te maken.

Marque Déposée „AU-CONDOR”

LA HAYE PAYS BAS. PLEIN 8.

FRED. MOMMAERTS-DEGELLER

Tabacs, Cigares et Cigarettes de toute 1re qualité

Exportation Importation

EMBALLAGE SPÉCIAL POUR LES INDES

Monarch

Wahl schrijfmachine

met optel- en aftrekapparaat.

HOOFDAGENTEN
HEYENBROCK HASELAGER & CO
AMSTERDAM-ROTTERDAM
DEN HAAG

HENRI KROES - DEN HAAG

DUINOORD'S SPORTHANDEL

Telef. Interc. 9313 Stadhoudersplein 26

UI-SLUITEND 1ste KLASSE FABRIKAAT
RIJWIJLEN-MOTOREN.
ARTIKELN VOOR ALLE TAKKEN VAN SPORT

Athletiek en Gymnastiek. Alles voor den Padvinder

KEIZERSHOF

DEN HAAG, Spuistraat hoek Veenestraat.

STOFFEN, ZIJDE, FLUWEEL,
FLANEL en KATOEN.

NIUWENDIJK 194-196 AMSTERDAM.

REGENMANTELS

geheel nieuw model Regenmantels, zeer wijde golf, in Prima Stof.

Prijzen 26.—, 32.—, 38.— gld.

UITZETTEN EN BABYGOED.
Eigen Ateliers.

voor arts te studeeren, bereikten er slechts 4 het doel niet.

Zou de mislukking der eersten te wijten zijn aan een zekere leemte in het Indische onderwijsstelsel, of zouden ze over het paard getild en voornamelijk „student” geweest zijn, terwijl de Inlandsche artsen, menschen, die vooruit wilden, in wie de noodige kracht school, minder „student” geweest zijn en meer gestudeerd hebben?

Daar volgens de meening van den hr. de G. het Maleisch door de Chineezen en Inlanders, die Nederlandsch kennen, hoe langer zoo minder gebruikt zal worden als omgangstaal, ziet hij er het nut niet van in, deze taal op het leerplan van den onderbouw te brengen. „Het is toch eigenlijk te gek, dat een beschaafd Javaan Maleisch moet leeren om met een beschaafd Soendanees te kunnen converseeren! Ook van de plaats, welke het Maleisch in den handel bekleedt, moet men zich geen al te groote voorstelling maken. In alle brieven, waar de puntjes op de i gezet moeten worden, in alle contracten, overeenkomsten, enz., wordt Hollandsch en geen Maleisch gebruikt”.

En wat de pers aangaat, de betere Inl. bladen verschijnen reeds gedeeltelijk in het Hollandsch, en dit zal sterker worden naarmate het Holl.-Inl. onderwijs meer doorwerkt. Het Nederlandsch moet de lingua franca van den Maleischen archipel worden.

Dat in het leerplan voor den bovenbouw het Latijn opgenomen is, doch het Duitsch niet, het Fransch voor een klein deel, is de wijzer van de klok eenige eeuwen terug zetten.

Slaan we het oog op het benodigde personeel en laten we op de meening van de Commissie, dat er met de bevoegdheid niet te veel mag getransigeerd worden, zoo komen we tot de conclusie, dat de voorstellen practisch onuitvoerbaar zijn en dat er slechts in een verre toekomst aan gedacht kan worden ze geheel of gedeeltelijk te verwezenlijken. Het is immers algemeen bekend, dat de voorziening van personeel bij de verschillende takken van onderwijs al sinds jaren te wenschen overlaat, dat bij het gewone lager onderwijs het aantal bezitters der hoofdkate vergelijkenderwijs steeds afneemt en de tijd niet ver meer is, dat onderwijzers zonder hoofdkate tot twee-klassers zullen moeten worden aangesteld; dat de bezitters van de akte voor de Fransche taal steeds schaarscher worden; dat men bij het Mulo den eisch tot benoembaarheid (hoofdkate en minstens 2 bijakten), heeft moeten laten vallen, dat bij het M. O. nog steeds velen werkzaam zijn, die niet of niet volledig bevoegd zijn.

Hoe denkt de Commissie dan — dat alles wetende — het voor de onder- en bovenbouwscholen benodigde aantal leeraren en onderwijzers, dat men op 100 mag stellen, bijeen te krijgen, ook zelfs al wordt er voor 50 % getransigeerd?

Toch moet er wat gedaan worden. Welnu, men late de Mulo-scholen bestaan met een leerplan, gewijzigd en vereenvoudigd, in den geest der C., en stelle zich tevreden met degelijk onderlegde onderwijzers. Vergemakkelijkt men den toegang van niet-Eur. elementen tot de eerste klas Eur. scholen, zoo zou de geheele bovenbouw kunnen vervallen. De gewone Eur. H. B. S. is dan evenals nu de aangewezen plaats voor voorbereiding voor het hooger onderwijs in de technische vakken, terwijl terwille van hen die een academischen graad wenschen te behalen, 't noodig zou zijn één gymnasium te stichten in Indië. Geschiedt dit op een plaats, waar reeds een H. B. S. bestaat, zoo behoeven de kosten niet zoo groot te wesen, daar verschillende vakken aan het gymnasium onderwezen kunnen worden door leeraren der H.B.S.

Verder breide men het aantal vakscholen uit, richtte naast de Inl. Rechtsschool een Indische Rechtsschool op, waar jongelieden van anderen landpart tot Indisch rechtskundige kunnen worden opgeleid.

Aan de Bestuurschool verbindt men een school voor Indische taal-, land- en volkenkunde, waaraan reeds lang behoefte bestaat en waar de onderwijzers voor de Kweek- en Opl. scholen voor Inl. Ambt. opgeleid worden.

Wordt dan nog aan de abiturienten van de Rechts-school, de Landbouw- en Veeartsenschool en de school voor Indische taalstudie hetzelfde voorrecht toegekend als aan de Inl. artsen, om n.l. aan de hoogeschoolen in Nederland hun studie voort te zetten, en hun een bul uitgereikt, die alleen voor Ned.-Indië bevoegdheid verleent, zoo zouden de energieken onder de Indiërs geholpen en bedenkigen, die in Nederland mochten rijzen, uit den weg geruimd zijn.

Suriname.

Den 2ten Februari zal het 250 jaar zijn, dat een Zeeuwsche vloot onder Abraham Krijnsen Suriname op de Engelschen veroverde. Wij hebben eenigen tijd geleden dit wapenfeit in herinnering gebracht en in overweging gegeven het op de eene of andere wijze te herdenken. Voor feestviering zijn de tijdsomstandigheden niet geschikt, maar men had de herinnering aan de in bezitneming van Suriname in alle stilte kunnen levendig houden door de uitgave van een kleine serie gelegenheidspostzegels, die in

vele handen komen. Ook daartoe is het niet gekomen, misschien ook wegens de tijdsomstandigheden.

De Maatschappij v. Nederl. Letterkunde te Leiden heeft dit historische feit niet geheel onopgemerkt willen laten voorbijgaan en daarom op 2 Februari aan Baron Mulert de gelegenheid gegeven om de resultaten van zijn onderzoek in het Zeeuwsch Rijksarchief, voor zooveel betreft de inbezitneming van Suriname, mede te deelen. De lezing, die men in de gezellige Nutszaal te Leiden te hooren kreeg, getuigde van diepgaande studie van de oudste geschiedenis van deze Nederlandsche kolonie en was in hooge mate boeiend. Prof. Knappert, de voorzitter der Maatschappij, en Prof. Blok brachten den spreker dan ook in warme woorden een welverdiende hulde voor zijn nauwgezet onderzoek. Na een korte gedachtenwisseling, waarbij Dr. Wijnaends Franciken eenige vragen stelde, die door Baron Mulert beantwoord werden, was het woord aan den heer Fred. Oudschans Dentz, W.-I. ambtenaar met verlof, voor zijne lezing over de verschillende kolonisatieproeven, die in den loop der tijden in Suriname hebben plaats gehad. Ook verscheidene kolonisatieplannen, die niet tot uitvoering zijn gekomen, werden medegedeeld. De nauwgezette studie van den heer Oudschans Dentz verdient allen lof, die hem dan ook bij monde van den voorzitter en van Prof. Blok ten deel viel. Ook op deze interessante lezing volgde een korte gedachtenwisseling.

Het is te hopen, dat beide lezingen in een of ander tijdschrift een plaats zullen vinden.

Neerlandia van deze maand brengt een artikel van den heer Oudschans Dentz, getiteld „Suriname 250 jaar Nederlandsch”, waarin de verovering van Suriname door Krijnsen behandeld wordt. Het zeer lezenswaardige artikel is verlicht met een kaartje van Suriname en een drietal kiekjes.

In hetzelfde nummer van Neerlandia vinden wij van de hand van Mr. C. F. Schoch een uitvoerige bespreking van de „Encyclopaedie van Nederlandsch West-Indië”, die hare voltooiing nadert. De uitgevers moesten trachten het werk op 27 Februari gereed te hebben voor de verzending.

Nog even zij in herinnering gebracht dat de verovering van Suriname in een feuilleton van de „N. Rotterd. Courant” van 27 Februari 1916 was herdacht in een artikel van den heer E. B. J. Luitink te Paramaribo, getiteld: „Een Zeeuwsch bedrijf in 1667.”

In „De Indische Mercur” van 26 Januari een belangrijk artikel over „Immigratie in Suriname” van de hand van den heer Sibinga Mulder, geschreven naar aanleiding van de lezing van den heer van Drimmelen, agent-generaal der immigratie in Suriname. (Zie ons nummer van 18 Januari). De geheele lezing wordt in „De Indische Mercur” overgenomen. Daaraan laat de heer Sibinga Mulder een inleiding voorafgaan, die men in Suriname wel ter harte zal nemen.

Wij doen hieronder eenige grepen uit zijne beschouwingen:

.....Slechts als de landbouw in onze West herleeft en door een goed geregeld landbouweriediet er geld is voor eene goede en niet krenterige exploitatie, kan vrije immigratie werkelijkheid worden. Zonder dat is het eene onmogelijkheid.”

.....Een land als Suriname is niet gebaat met een steeds wassend aantal inwoners, wanneer die er geen goed bestaan kunnen vinden en dat kan niet wanneer niet zooveel uitvoerproducten door het land worden gemaakt of geteeld, dat de uitvoer den totalen invoer belangrijk gaat overtreffen. Zonder dat blijft het een binnen een cirkeltje rouleren van het gezamenlijke kapitaal zonder overschot, dat vermeerderde welvaart beteekent. Wanneer wij er dus via den grooten landbouw flinke kleine landbouwers krijgen, die zich ook op de teelt van uitvoerproducten toeleggen, dan pas is het land, ook buiten de plantages in engeren zin gesproken, geholpen.”.....

Hier willen wij slechts de opmerking maken, dat dit laatste reeds sedert jaren het streven van het koloniaal bestuur is. Natuurlijk heeft de krullotenziekte der cacao geen goed gedaan aan de teelt van dit product door de kleine landbouwers. Op de teelt van Liberia-koffie leggen velen zich reeds toe.

Ten slotte nog deze aanhaling, waarmede wij geheel instemmen:

„Dat uit die vrije immigranten eerder een flinke landbouwersbevolking voort kan komen dan uit de gecontracteerde, spreekt ook van zelf, omdat zij niet zullen bestaan uit het uitschot dat zich thans voor contractueele immigratie laat vinden.”

WAT DE INLANDER ZEGT.

Een Oordeelvelling. De redactie van de Pemitran vindt 't vervelend voortdurend te moeten hooren van menschen en vereenigingen, die der Regeering met allerlei verzoeken lastig vallen en toch veel beter deden zich zelven te helpen. Meestal wordt om meerdere bescherming van den eigendom gevraagd, doch men is niet geneegen om de daaraan verbonden meerdere belasting te betalen. Men vraagt ook om dezelfde rechten als die der Europeanen, maar van meerdere plichten wil men liever niet weten. Dit

G. JANSSEN 1/2 Janssen & Coenen

DEN HAAG, AMSTERDAM, v. Merlenstraat 79, Tel. 6388. Tel. N. 1339.

Oost- en West-Indische Uitrustingen.

Leverancier van verschillende Stoomvaartlijnen.

J. F. VAN DEENE EDELSTEENEN EN AGAATWAREN LEIDSCHESTRAAT 71 - AMSTERDAM TEL. N 8752 REPARATIE-INRICHTING

J. C. P. HOOGEVEEN, Hofleverancier van H. M. de Koningin en van H. M. de Koningin-Moeder Wijnen, Comestibles, Thee. UITSLUITEND 1ste KLAS KRUIDENIERS EN INDISCHE WAREN. Fred. Hendriklaan 14I. Telefoon S. 429. OPPERICHT 1811.

Instituut ROELIJN Jan v. Riebeekstraat 88 - 's-Gravenhage Eigenares en Directrice: Mejuffr. J. ROELIJN. Machineschrijven Stenografie Talen Boekhouden PROSPECTUS OP AANVRAGE. GRATIS VERKRIJGBAAR

„HUIZE ZEELANDIA” Pension van Statenlaan 100 den 1sten Rang. DEN HAAG. Telefoon Schev. 2231. PRIMA REFERENTIËN. BILLIJKE PRIJZEN. Aanbevelend, Mevr. J. KOOPMAN.

F. L. VAN BOMMEL Vlamingstraat 8-10 Prins Hendrikstraat 104-106 Opruiming Blouses alleen Prins Hendrikstraat

Adverteeren doet verkoopen.

gevraagd heeft volgens bovengenoemde redactie geen andere bedoeling dan om mettertijd den gever te kunnen verjagen. Is 't dan wonder, als de Regeering niet genegen bevonden zal worden om hare vijanden van de noodige wapens te voorzien? Zoo vraagt zij, en vervolgt:

Doch afgescheiden hiervan, dient men, als men iets vraagt, toch de vormen in acht te nemen. In stede hiervan gaan de verzoeken gepaard met scheldwoorden, smaad en bedreiging. Al zou de Regeering die aanvragen ter wille zijn, een dergelijke handelwijze wekt toch natuurlijk weerzin en wrevel op.

Kranten-Moeilijkheden. De *Pembrita Betawi* deelt mede, dat de *Pemitran* spoedig zal ophouden te bestaan, omdat de meeste lezers haar als een „gratis“ blad beschouwen en merkt daarbij op, dat vele andere Inl. bladen dezelfde ondervinding opdoen.

Een Verzoekschrift. In de *Kaoem Moeda* is opgenomen het request van de *Centrale Sarikat Islam* aan den Gouverneur-Generaal gericht, houdende het verzoek, ingevolge opdracht door het laatst te Bandung gehouden congres verleend, om het aantal dessascholen te vermeerderen, het onderwijs aldaar op hooger peil te brengen en algemeene leerplicht in te voeren.

Saamhoorigheid. De *Bintang Soerabaja* neemt uit de *Locomotief* het bericht over, dat bij de verzoekschriften, den Resident van Menado op Koninginnedag aangeboden, inzake de Indische weerbaarheid door een commissie uit de Europeesche bevolking en drie corporaties, de geheele Inlandsche bevolking van de Minahassa vertegenwoordigende, er door sprekers op gewezen werd, dat ze niet alleen aandrongen op afdoende middelen, maar dat zij ook *en bloc* bereid waren alles te geven, wat voor de vervulling dier wenschen noodig is: geld en goed, zoo noodig ook hun bloed. — De resident beantwoordde de toespraken der woordvoerders met een gloedvolle, kernachtige speech. — Van uit de verste hoeken der Minahassa was de bevolking opgekomen om mede te betoogen, zoodat zich een menigte van minstens 10.000 personen op het receptieurbureau in de nabijheid en op het erf van het residentshuis bevond. Alle daar gevestigde nationaliteiten waren vertegenwoordigd en zongen geestdriftig volksliederen. Een der groepen van betoogers voerde een bord, waarop met groote letters prijken de woorden: Versterk Nederland, Uw leger, Uw vloot. Wij volgen u tot in den dood.

Anti-Indië Weerbaar. In de *Sinar Djawa* is opgenomen een verslag van de openbare vergadering, mede den 31sten October l.l. gehouden door de tegenstanders van „Indië Weerbaar“, n.m. de *S. I.*, *Insulinde* en de *Indische Sociaal Democratische Vereeniging*, die volgens de redactie nog drukker bezocht was dan de pro-meetingen, alwaar het publiek voor 90 % uit nieuwsgierigen bestond en slechts voor 10 % uit werkelijke voorstanders. Op eerstbedoelde vergadering waren wel minstens 4000 menschen opgekomen, voornamelijk Inlanders, w. o. ook Inl. ambtenaren. De vertegenwoordigers van de drie hierboven genoemde vereenigingen verklaarden éénparig dat de verdediging van Nederl.-Indië een zaak was, die slechts de Nederlandsche kapitalisten aanging. Een motie werd voorgelezen, die heel duidelijk een geheel andere bedoeling te kennen gaf dan die, welke tevoren was gepubliceerd. De assistent-resident, die ter vergadering was verschenen, attendeerde er op en gaf terstond te kennen, dat de vergadering zou worden opgeheven, indien de voorgelezen motie niet werd ingetrokken. In de oorspronkelijke motie stond o.m. te lezen: „dat over de weerbaarmaking van Indië alleen zou mogen worden beslist door een Indisch wetgevend lichaam, gekozen uit en door de bevolking van Indië zonder onderscheid van ras“. En nu had men er bijgevoegd, behalve eenige anti-kapitalistische overwegingen, de woorden: „en wijst alle maatregelen van militaire aard af, zoolang het Indische volk nog niet over zich zelf beschikt.“

Een Sarikat Islammer hield een rede, waarin hij aantoonde, dat Japan toch eenmaal de baas zal zijn, waaruit volgt, dat een ieder, die met „Indië Weerbaar“ medeging, ook de zaak bevorderde van den ondergang, de verdwijnende glorie van Europa, van een vervallen grootheid, die zooals de geschiedenis leerde, plaats moest maken voor Azië (Japan).

Djambi-Berichten. De *Sumatra Bode* ontving uit Palembang een schrijven van een „hoogst betrouwbare Inlander“, waarin enkele nadere bijzonderheden omtrent den opstand in Djambi. Zooals vroeger — zoo schrijft deze — nog slechts enkele jaren geleden te Manggopoh, Kamang, Batipoeh en andere streken van Sumatra's Westkust, zoo is nu een opstand uitgebroken in het landschap Djambi. Het is haast niet denkbaar, dat de bevolking niet enkele grieven heeft, al mogen die van onbeteekenenden aard zijn; groeien deze aan en worden ze door radraaiers groot uitgemaakt, dan komt de bevolking vaak tot het uiterste. De kampongman is buitengewoon dom, weet van bepalingen enz. niets af, zou dit ook niet begrijpen. Wat er eigenlijk gebeurd is, kan ook hier nog niet precies na worden gegaan; er komen loopen allerlei berichten en lange verhalen onder de bevolking, maar daaruit het juiste en ware te halen is voorshands ondoenlijk. Men mag al die verhalen niet dadelijk gelooven. Er verblijven thans veel menschen te Palembang, die uit de onrustige streken, zooals Rawas, naar hier zijn gevlucht; daaronder bevinden zich vele Europeanen, maar ook

Inlanders, vooral gouvernementsambtenaren. De *demang* van Rantau Pandjang aan de Batang Asai, *Soetan Hari Soleiman*, is gevlucht en heeft met vrouw en kinderen drie dagen en drie nachten in de rimboe rondgezworven. Den 3en September ontving de Controleur van Rawas te Soeroelangoen een telephonisch bericht van Soetoelangoen Djambi om op zijn hoede te zijn voor de bevolking. Bij nadere informaties bleek, dat de verbinding op eens verbroken was en kreeg men geen antwoord meer. Gebleken is, dat Soeroelangoen-Djambi reeds verwoest is; het kantoor van den Controleur en alle goede woningen zijn verbrand. Controleur Walter en de Inlandsche ambtenaren werden vermoord. De onderwijzer Kia-goes Abdoerrachim en de hoofdonderwijzer Soetan Sidi, iemand van Bondjol, zijn eveneens vermoord. De vrouw en kinderen van Soetan Saïdi zijn in hun huis verbrand. De *demang* Indra Djaja is vermoord. Ook de *demang* van Moeapa Tambesi Raboi moet vermoord zijn.

De schrijver teekent hierbij aan, dat Raden Mohamad Taib, een zoon van Pangeran Hosein en broeder van Sultan Tah van Djambi, naar Mekka is geweest en pas sedert kort is teruggekeerd.

„Kaoetaman Istri“. De *Pembrita Betawi* publiceert de statuten van deze als rechtspersoon erkende vereeniging, wier doel is het oprichten en instandhouden van een fonds ter bestrijding van de kosten van oprichting van scholen voor en het verlenen van onderwijs aan Inlandsche meisjes in de residentie Preanger Regentschappen. Als lid kan worden aangenomen een ieder, die den leeftijd van 18 jaren bereikt heeft. De maandelijksche contributie ten behoeve van het doel der vereeniging, waartoe elk lid verplicht is, bedraagt minstens f 0.10. Het bestuur bestaat uit: Mevrouw I. C. van Delden—Dennenhofsterling, presidente; mevrouw A. D. C. Hanegraaf—van Vliet; Raden Ajoë Ratna Ningsih; mevrouw E. E. Bech—Thysonck; mejuffrouw M. F. Hughan, mejuffrouw M. C. F. Croes, secretaresse.

WAT DE CHINEES VERTELT.

Onderzoek gewenscht. Raden Goenawan te Batavia, Raden Motahir in Djambi en Raden Aha te Cheribon waren, naar de *Pewartia Soerabaja* vernam, door de opstandelingen in Djambi aangewezen om eenmaal in aanmerking gebracht te worden als vorsten van de daar op te richten koninkrijken. Nu is Djambi groot genoeg om in eenige radjaschappen verdeeld te worden. Waarom nu juist twee mannen van West-Java werden uitgekozen, is een vraag, die wellicht alleen door Goenawan, den hoofdmans van de West-Java S. I. kan worden beantwoord. Het schijnt, dat de afstammelingen van de Djambische sultans en het volk elkaar niet vertrouwen, en het daarom beter is een vorst uit een andere streek te nemen. Vroeger moet zoo iets ook plaats gehad hebben. Goenawan maakt op deze wijze een snelle promotie. Hij begon als magang te Ngawi. Daar geraakte zijn naam alom bekend, door het vermaarde request, dat hij den Gouverneur-Generaal aanbood en waarin hij verzocht den Javanen toe te staan, voortaan *schoenen* te dragen. Waarop het antwoord kwam, dat daarvoor geen vergunning noodig was. Dit request en zijn verder brutaal optreden waren oorzaak, dat hij van lieverlede voorzitter werd van de S. I. in West-Java. Men zal zich herinneren, hoe zijn aartsvijand *Tjipto* hem daarna openlijk beschuldigde van teveel geld gebruikt te hebben voor de propaganda van de S. I. in Zuid-Sumatra, geld van de S. I., waarvan hij nog voor een bedrag van f 60.000 ten eigen bate moest hebben aangewend en niet verantwoord. Tot nu toe heeft Goenawan *Tjipto* wegens deze openlijke beschuldiging niet voor den rechter getrokken.

Om op Djambi terug te komen — zoo vervolgt de schrijver — de ware oorzaak van den opstand is nog niet met zekerheid bekend, maar uit verschillende berichten kan toch de gevolgtrekking gemaakt worden, dat die agitatie is aangestookt door S. I.-voormannen in Djambi, die reeds een jaar tevoren daarmee begonnen waren. Het Bestuur schijnt daaraan toen niet veel aandacht geschonken, de bedoelingen ervan onderschat of niet begrepen te hebben. 't Is te hopen, dat men nu tot een serieus onderzoek naar de oorzaken van den opstand zal overgaan, tot het inzicht zal komen, welke rol de S. I. daarin gespeeld heeft, en welke houding nu verder in 't algemeen tegenover deze vereeniging moet worden aangenomen. Menschen, die achter de schermen gekeken hebben, beweren, dat er thans een groote verwarring heerscht in de S. I. Op het congres te Bandung gaven de z.g. leiders en ook het bestuur van de Centrale S. I. allerlei geruststellende verklaringen betreffende Ned. Indië. En toch is 't gebleken, dat overal, waar onrust geweest is, de S. I. er achter gezeten heeft. Bij de I. W.-betogingen bleek 't dat er onder de S. I.-mannen geen eensgezindheid was. Verschillende afdelingen gaven verklaringen tegen de Bataviaasche motie en hielden contra-betogingen. Eerst op het laatst gaf het bestuur van de C. S. I. een verklaring, dat het accoord ging met de weerbaarheidsbeweging. Daarna is in een vergadering van de S. I. te Blitar de weerbaarheidsmotie ook aangenomen. De president van de C.S.I., Tjokraminoto — zoo vervolgt de schrijver — maakt nu een deel uit van de deputatie, die de weerbaarheidsmotie naar Nederland zal over-

Beschaafde Familie, in HAARLEM,
biedt **HUISVESTING** aan voor schoolgaande kinderen. Goede verzorging, gezellig tehuis, toezicht op studie.
Prijs f 1000.- à f 1200.- per jaar.
A. J. COMELLO—v. D. BILT,
Verspronckweg 59rood. *Leerares Fransch M. O.*

Schill & Capadose

Hofstraat 17 's-Gravenhage

BANKIERS - KASSIERS.

ADMINISTRATIE VAN VERMOGENS.

SAFE-DEPOSIT.

OPEN EN GESLOTEN BEWAARNEMING.

DEPOSITO's, PROLONGATIES.

CHANGE.

ASSURANTIE. LEVENSVZERKERING.

Sigarenmagazijn J. J. LUCAS,
SUEZKADE 122, hoek L. v. Meerderv. Telefoon 2447.
'S-GRAVENHAGE.
Specialiteit in Havana en Manilla Sigaren en Echte Russische, Egyptische, Fransche en Turksche Sigaretten.

Speciale blikverpakking voor de tropen.

Opgericht 1875. Honderden tevredenheidsbetuigingen.

voorheen Gelderschedade

IND. UITRUSTINGEN

Rotterdam.

Vraagt onze nieuwe geïll. Prijscourant. Wordt franco toegezonden.

WIENER & VAN WITSEN
Rotterdam Hoogstraat 226
Gevestigd 1851.
Fabriek van Uitrustingen voor O.- en W.-Indië
Speciaal naar maat.

Henri Terbeek

HEEREN-MODEMAGAZIJN

VALERIUSSTRAAT 37 - DEN HAAG

OVERHEMDEN - DASSEN - HOEDEN
en PARAPLUIES.

NEDERLANDSCH-INDISCHE ESCOMPTO MAATSCHAPPIJ
OPGERICHT IN 1857.
Agentschap: 's-Gravenhage, Prins Hendrikplein 14
BELAST ZICH MET ALLE MOGELIJKE BANKZAKEN.
SAFE-DEPOSIT.

brengen. Intusschen is de opstand in Djambi uitgebroken. Hij deed beter niet naar Nederland te gaan, maar in Indië te blijven. Hem moest een onderzoek worden opgedragen naar den toestand in Djambi, wat daar alzoo uit naam zijner vereeniging wordt uitgevoerd. De S.I. kon dan gezuiverd worden en van de slechte elementen bevrijd. Het gaat toch niet aan, dat de centrale maar voortgaat zoete praatjes te verkoopen, terwijl overal elders de S. I. revolutionnair optreedt en onrust verwekt. Is de vereeniging eenmaal gezuiverd, dan is de tijd daar, dat de Regeering de leiding harer zaken in handen neemt om haar op het rechte spoor te brengen. Op 't oogenblik wordt maar iedereen, die ontevreden en rumoerig is, lid van de S. I., om gedekt te zijn en vrij spel te hebben. Met dit zuiveringsproces moet men niet te lang wachten; anders komt er een ziekte, die chronisch en ongeneeslijk wordt. Nu is 't de tijd om de S. I. een flinke operatie te laten ondergaan.

Twee Meeningen. In de *Perniagan* schrijft een Chinees, „dat de Chineezen, die zich in Indië niet thuis gevoelen, maar naar den duivel moeten loopen.“ Zij zouden het in China zeker niet beter hebben. Een lid van de redactie komt hier fel tegen op. Zulk gepraat — zegt hij — kon men vroeger slechts uit den mond van Europeanen vernemen en men lachte er om, omdat het feitelijk een erkenning van eigen schuld is. Een vergelijking met China gaat niet op en mag niet tot verontschuldiging dienen voor de fouten in andere landen. Is dit soms een gewoonte der Christenen? Durft men zoo iets tegen de Japaners te zeggen? Nu durft waarachtig een lid van de eigen natie zoo iets te beweren. Weg met dien rotten schrijver. Hij moet uit de gemeente uitgestooten worden.” Aldus dit redactielid.

Japan beleedigd? In hetzelfde blad wordt het artikel uit de *Pertimbangan* overgenomen van de hand van den Japanschen redacteur (die wegens een ander opruiend artikel vervolgd werd) betreffende onbehoorlijke behandeling, die de politie te Semarang een landgenoot deed ondergaan. Daarin staat te lezen: „De Japansche gemeente is niet van zins de zaak blauw blauw te laten, teneer niet, nu, in verband met de beweging over I. W., een gouvernementsambtenaar (de heer van Hinloopen Labberton) in 't openbaar op Japan gescholden heeft, waardoor haat gezaaid is in de harten der toehoorders. Dit moet wel aanleiding geven tot een diplomatieke bespreking, waaruit een diplomatieke kwestie kan voortkomen. Al heeft de Gouverneur-Generaal het vertrek van de deputatie uitgesteld, toch zal dit feit wellicht de zaak niet meer in orde kunnen maken!

Gelijkstelling? In de *Djawa Tengah* komt de redactie op tegen het voornemen om alle met Europeanen gelijkgesteld bij de schutterij of militie in te lijven. Een Chinees, die op deze wijze gelijkgesteld wordt, wordt daardoor geen imitatie-Europeanen, maar blijft Chinees, al geeft men hem ook de rechten van een Europeanen. Vroeger ging 't anders toe. Wilde men toen voor gelijkstelling in aanmerking gebracht worden, dan moest men Christen zijn en Hollandsch kunnen spreken, zich gemakkelijk in de Europeesche samenleving kunnen bewegen. Thans wordt elk verzoek ingewilligd, zonder dat aan één der hierboven genoemde eischen behoefte voldaan te worden. Wel een bewijs, dat de Chineezen als zoodanig reeds als met Europeanen gelijkgesteld beschouwd worden.

De *Warna Warta* maakt melding van een interview van den luitenant der Chineezen te Madioen, naar aanleiding van de I. W.-beweging. Hij is ten eerste ontstemd over de behandeling, die de Chineezen ook nog in de laatste 10, 20 jaren van de zijde der Regeering ondergaan hebben. Terwijl zij met Inlanders gelijkgesteld worden, mogen zij hun geld niet gebruiken om gronden te koopen. Wat de belastingen betreft, worden zij nog zwaarder dan de Europeanen gedrukt. Verbitterd moeten zij zich gevoelen, als zij hun toestand vergelijken met dien der Japaners, die toch slechts vreemde handelaars zijn. Voor allerlei zaken moeten de Chineezen vergunning vragen en daarom wil hij liever niets met I. W. te maken hebben.

Van een ander interview maakt hetzelfde blad ook melding, n.m. van den hoofdredacteur door den ambtenaar voor de Chinese zaken Mouw. Deze beweert, dat het N. I. Gouvernement toch zoo kwaad niet was, oneindig veel beter dan Japan en dat de Chineezen in zake I. W. verstandig zouden handelen met niet neutraal te blijven. De redactie kon er zich niet geheel mede vereenigen en wierp de volgende grieven op: onvoldoende rechten, gebrek aan plaats op de H. I. scholen, alwaar ook geen onderwijs in 't Chineesch wordt gegeven. Wel is waar heeft de Regeering voor 1917 een kweekschool toegezegd tot kosteloze opleiding van Chineezen, maar den finantieelen toestand in aanmerking genomen, kan men hier niet vast op rekenen.

Van Vreemde Koloniën.

't Verdeelen gaat voort.

De *Geographical Journal* beweert over officieele opgaven te beschikken, waardoor 't blad in staat was een kaart samen te stellen, aangevende hoe Engeland en Frankrijk de op de D. vermeerderde koloniën Kameroen en Togo denken te verdeelen. Van Fransche en van Duitsche zijde is aan dit bericht eenig commentaar gewijd. De *Depêche Coloniale*

beaamt de juistheid eigenlijk, wel is de overeenkomst alleen nog maar voor den duur van den oorlog aangegaan, maar te hopen en te verwachten is, dat zij een blijvende zal worden. De Germania vindt 't als vanzelf sprekend, dat deze koloniën aan D. zullen terugkomen, maar zij merkt op, dat Frankrijk schijnbaar bij de verdeling goed bedacht is, daar 't 4/5 van Kameroen en 2/3 van Togo zou krijgen, maar Engeland heeft „natuurlijk“ de uit een economisch oogpunt beste stukken weten voor te behouden.

Walter Long, de E. minister van koloniën, heeft in een rede te Westminster gezegd, dat geen van de op D. veroverde koloniën ooit aan dat rijk zullen terugkomen. Radicaal dus, niets krijgt D. terug.

Overeenkomstig 't eerbiedigen van 't nationaliteitsbeginsel, een der grondslagen van Wilson's voorstel om tot een duurzamen vrede te komen, beginnen de koloniën zich te roeren. Zoo wordt gemeld, dat El Kadi Abdalah voor 't comité van Algiersche patriotten, Abdal Aziz Hoe Lanaoel Beleibi El Skirkasin voor geestverwanten in Marokko en Mohammed Rasjid al Tunisi voor die in Tunis, van Zwitserland uit telegrammen aan den Amerikaanschen president gezonden hebben, om instemming te betuigen met wat hij heeft verkondigd over de bevrijding van volkeren van 'n vreemde overheersching. Daarbij is, volgens Wolff, sprake van Mohamedaansche geloofsgenooten, die op de hulp van Amerika rekenen, om onder het Fransche bewind uit te komen. Licht hierin feitelijk niet een scherpe kritiek op Wilson's verwachting? Strekt zijn theorie zich ook uit tot de protectoraten en koloniën, dan zouden alle Europeesche mogendheden zich bereid moeten verklaren deze naar hunne nationaliteitsbegrippen, tot zelfstandige rijken te laten worden. Die verwachting heeft momenteel niemand. Maar blijven de overzeesche bezittingen onderworpen aan een moederland, dan schuilt in de door Wilson aangegeven beginselen vanzelf 't zaad voor een bevrijdingswil, die aan opstand en oorlog nauw verwant blijft. *)

Wij weten niet, in hoever de „Basler Nachrichten“ als een betrouwbare bron zijn te beschouwen, en vermelden daarom de herkomst van 't bericht over de volgende verdeelingsvoornemens van Turkije in en buiten Europa.

Eerst werd tusschen Eng., Fr. en Rusl. over de zeeengten in Konstantinopel onderhandeld. Konstantinopel zou met den Europ. oever van de Zee v. Marmora en de Dardanellen in 't bezit van R. Komen, evenals de eilanden Imbros en Tenedos en, op den Aziat.-oever, 't schiereiland gevormd door de Zwarte Zee, den Bosphorus en de Golf van Ismid. Eng. zou de eilanden Samothrake en Lennios bezetten.

In Azië zouden de vilajets Trebisonde en Koerdistan aan R. worden toegedacht; Syrië aan Frankrijk; Mesopotamië aan Eng. De rest van Kl. Azië zou in Eng. en Fr. belangenspheren worden verdeeld. Palestina zou internationaal gebied worden, met een Jodenkolonie. 't Arabische gebied zou een eigen staat vormen onder soevereiniteit van Eng. en Fr.

Japan wijst zich zijn portie ook nader toe. Volgens niet zeer betrouwbare bron, zou de minister van buitenl. zaken althans in Japan hebben laten doorschemeren, dat Japan zich niet zal tevreden stellen met het bezit van het aan D. ontnomen Kiautchau, maar dat het in China zijn eigen belangen zal moeten beveiligen. Wetende hoe het dit in Korea reeds gedaan heeft, zou deze uitlating, als zij inderdaad een nummer van 't politiek programma is, op een expansiebedoeling wijzen, die niet strookt met 't idee: China voor de Chineezen.

Dure schepen.

Japan bouwt maar door. De Toyo Kisen Kaisha heeft weer 2 stoomers van 18000 t. in de vaart gebracht en haar kapitaal van 13 miljoen Yen tot 21½ miljoen uitgebreid. Toch is 't thans duur bouwen. Een st. van 8800 t. werd verkocht voor 37.000 P. St. Japan kreeg vóór den oorlog stalen platen uit Eng. franco voor 6 P. St per stuk. Thans moet 't dit artikel uit Pittsburg laten komen, waar 't 25 P. St. per t. betaalt, terwijl daar nog 8 P. St. vracht bijkomt. Toch wordt maar doorgebouwd.

De Osoko Shosen Kaisha heeft 't plan een nieuwen dienst in te stellen tusschen Japan, de Philippijnen en Nederl. Indië, in verband met de steeds toenemende uitbreiding van de handelsbetrekkingen met Honkong, Singapore en onze koloniën. De maatschappij wil de concurrentie, die zich na den oorlog zal opdoen, vóór zijn.

De Mōwe II.

De schrik is erin gebracht. In Engeland is men boos, verontwaardigd en ontstemd. Dat duikboten, onder water verdwijnend, de beveiligingsmaatregelen weten te ontgaan, dat is wel vervelend, maar men legde er zich bij neer, omdat in 't duiken een verklaring kon worden gevonden voor het niet te pakken kunnen krijgen. Maar dat nu in de schoongeveegde zee een stoute D. kaper ongestoord zijn bedrijf heeft kunnen uitoefenen, dat vergeeft 't Engelsche volk niet gemakkelijk aan de marine-autoriteiten.

Ook Japan is intusschen wat zenuwachtig geworden. Twee D. hulpkruisers zijn in den Indischen Oceaan gesignaleerd. De J. scheepvaartlijnen geven, volgens bericht uit st. Petersburg, geen openbaarmaking van haar vaarten meer uit. Misschien staat hiermede ook de mededeeling van J. aan Amerika in verband, dat J. koopvaarders voortaan ter verdediging gewapend zullen worden.

Een Br. Indische oorlogssleening.

In 't boekjaar 1917-'18 zal Br. Indië waarschijnlijk een speciale oorlogssleening opbrengen. Het Indische Rijk heeft zich ten opzichte van 't moederland zeer groote offers getroost in menschen en in directe bijdragen voor den oorlog van allerlei aard, maar de regeering is toch de meening toegedaan, dat het, van financieel standpunt beschouwd, niet gegeven heeft van in billijkheid gevraagd mag worden. De kroonkoloniën hebben met 't moederland gewedijverd in spaarzaam-

(*) Dit werd geschreven vóórdat bekend was dat N. Amerika zijn gezant uit Duitschland zou terugroepen.

CONSERVEN - TIELEMAN & DROS

LEIDEN - HOLLAND.

**Blikgroenten
Visch, Vleeschwaren
Soepen, Pickles, Jams**

Leveranciers aan het Departement van Koloniën, Oorlog, Marine en aan de voornaamste Stoomvaartlijnen.

Instituut WOLTERS
Surinamestraat 25 Den Haag
OPLEIDING H. B. S.,
GYMNASIUM EN LYCEUM.
C. G. J. WOLTERS.

F. C. DE BRUYN
Magazijn van Comestibles en Fijne Vleeschwaren
LEVERT UITSLUITEND EERSTE KWALITEIT
ARTIKELEN TEGEN BILLIJKE PRIJZEN.
Bestellingen worden dagelijks opgenomen en franco thuis bezorgd.
Vraagt Prijscourant. Neemt Proef.
Telefoon 3361 - Danckertstraat 43.

THE BERLITZ SCHOOL OF LANGUAGES
WELBEKEND - BU ALLEN DIE-MET-VERLOF-IN-NEDERLAND-VERTOEVEN
DEGELUK-ONDERWIJS-IN
DUITSCH, ENGELSCH, FRANSCH, SPAANSCH, ITALIAANSCH.
LET-OP-HET-JUISTE-ADRES-DER-ORIGINEELE-BERLITZ-SCHOOL
— OVER DE WAALSCH-KERK —
58° NOORDEINDE NIET-BOVEN-KRUL TEL. 2234

HET INDISCH RESTAURANT in Amsterdam is
Hôtel PHILADELPHIA
Leidschekade 94.

Dagelijks van 12 tot 8 uur.
Pension per dag vanaf f 4.-. Tevens Europeesche Keuken
Exploitant van het Indisch Huis op de Ten- A. VISSCHER.
toonstelling de Vrouw 1813-1913.

Pension „Zorgvliet“
Groot Hertoginnelaan 155
's-Gravenhage :: Tel. H. 1186.

A. ASSENBERG,
Prima kwaliteit GUMMIHAKKEN. Schoenmaker, Diverse soorten CREAMS, VETERS, enz.
Columbusstraat 73, Den Haag.
Levert voor billijke prijzen SOLIED en NET WERK.
Vlugge bediening.
Reparatiewerk wordt op verlangen gehaald en thuisbezorgd.
N.B. Prijscourant op aanvraag verkrijgbaar.

P. M. BROEKMANS
LADIES AND GENTLEMEN'S TAILOR
16, 18, KONINGSPLEIN 20, 439
AMSTERDAM
SPECIAL INGERICHT VOOR REPATRIEERENDEN
LEVERING BINNEN 24 UUR

heid, maar Indië had, meent men, meer kunnen doen dan 't gegeven heeft. „The Times” zegt hierbij, deze oorlog is even goed een strijd voor Indië als voor Engeland, misschien zelfs nog meer voor Indië dan voor Engeland. Wat zou 't lot van 't verre Rijk zijn, als de bewoners een nieuwen inval van het noorden te doorstaan kregen, als voorspel van een ruwe Pruisische overheersing?

Indië heeft geen roepel in de oorlogskosten betaald. Het is de gewone soldij aan zijne soldaten op 't gevechtveld blijven uitkeeren, maar dat staat niet gelijk met een aandeel in de algemeene oorlogskosten. Deze wijze van handelen is niet aan de oevolving van Indië te wijten. Het was de opvatting van de Indische regering, in 't bijzonder van W. Meyer, 't financieele lid van den Uitvoerenden raad van den onderkoning. Hij wilde de Ind. financiën hun normaal verloop en aanzien blijven geven alsof de oorlog Indië niet aangaat. Hij had geld noodig voor allerlei op zich zelf hoogst nuttige werken, en wilde zijn gang gaan alsof de oorlog zich op Saturnus afspeelde.

Thans heeft een andere zienswijze voorrang gekregen. De nu te verwezenlijken leening zal 't schema van den heer M. de P. Webb, uit Karachi, 't meest nabij komen. Hij stelde een leening van 25 miljoen P. St. voor. Daar de regering te Londen groote betalingen in Indië te doen heeft, kan 't geld in Indië blijven, maar 't komt aan de uitgaven in 't moederland in mindering.

Een oorlogje tusschen den oorlog door.

De Centralen hebben nog een bondgenoot gehad in de Nieuwe Hebriden, de eilandengroep, die, zooals men weet, voor den oorlog de staatkundige samenwerking van Eng. en Frankr. reeds kende. In Malicolo werd een verzetspartij zoo woelig, dat 't Europ. bestuur, hoewel 't in dezen tijd noode om troepen vroeg, toch eindelijk hiertoe moest overgaan. 't Fr. oorlogsschip „Kersaint” en de Australische kanonneerboot „Una” brachten 150 man onder commandant Jackson aan wal en stunde de onderhandelingen van 't detachement door hun vuur. Volgens 't officieele bericht werden de opstandelingen uiteengegreden, waardoor de rust als hersteld kon worden beschouwd. De operatie kostte aan 7 man van 't detachement 't leven, terwijl nog 2 werden gewond.

OOST- EN WEST-INDISCH LITERAATUUR-OVERZICHT.

De Gids.

In het Febr.-Nr. een artikel van den heer S. Ritsema van Eek over Indië's staatkunde en weerbaarheid. Volgens den schr. is ons werk in Indië de laatste jaren te veel gericht geweest op het wegnemen van bezwaren van den Indiër, en te weinig op het doelbewust bevestigen van de positie van Ned.-Indië, het verheffen tot hooger peil van Indië als staatkundige eenheid. Het groote werk door den Gouverneur-Generaal Van Heutsz verricht door de pacificatie der buitenbezittingen, is niet gevolgd door een even doeltreffende vooruitgrijpende organisatie op economisch, op militair, op politiek gebied. Toch acht schr. zulk een doelbewuste staatkunde onmisbaar; de gewijzigde positie van Indië vraagt er dringend om.

Pemimpin Pengoesaha Tanah.

Van deze zoo nuttige publicatie bestaat een Maleische en een Hollandsche editie. We laten hier volgen den hoofdzakelijken inhoud van afl. 11—12 van den eersten jaargang der Hollandsche uitgave (die als ondertitel heeft: Landbouwkundig Maandblad voor den Inlander.) — Een en ander over veeverhouding en veeveelt, door Dr. W. van den Akker. (Slot.) — Mendong (als vlecht-materiaal), door H. de Bic. — Sprinkhanenplaag op Java, door R. — Een en ander over cassave, door L. Koch. — Onderzoekingen ter bepaling van de praktijk-waarde van verschillende inheemsche en ingevoerde padisoorten, door E. Schimmel. — De Inlandsche landbouw in de afdeling Salatiga, door Deinum. — De beteekenis van den regen en het water voor plantengroei en landbouw, door E. H. Stuart. — De krulziekte bij Katjang tanah, door H. de Bic. — Het beoordeelen van padisoorten, door L. Koch. — De fruitvliegen, door H. de Bic.

Neerlandia.

De heer Fr. Oudschans Dentz geeft onder het opschrift „Suriname 250 jaar Nederlandsch. 1667—27 Februari — 1917”, in het Febr.-Nr. van „Neerlandia” historische bijzonderheden over de inbezittinge dier kolonie.

Mr. Dr. C. F. Schoch wijdt verder een deskundige, vrij uitvoerige bespreking aan de zoo goed als voltooide Encyclopaedie van West-Indië, samengesteld onder redactie van Dr. H. D. Benjamins en J. F. Snelleman. — Natuurlijk onderwerpt schr. sommige artikelen aan critiek, maar is overigens vol lof als hij zegt: De samenstellers hebben inderdaad de wetenschap verrijkt met een standaardwerk. De meeste stukken over het een of ander belangrijk onderwerp, uitgedrukt tot keurige monographiën, geven voor den lezer, die met West-Indië bekend is, bewijzen te over, dat het deskundigen waren, die door de redactie tot medewerking zijn uitgenoodigd.

De Ingenieur.

Het Nr. van 3 dezer bevat een lang artikel van den oud-directeur der B. O. W. in N.-I., J. Homan van der Heide, over de bekende Indische aannemerskwesie; de ing. C. L. M. Lambrechtsen van Ritthem geeft een kort nawoord en de Redactie sluit de discussie over het onderwerp, dat zooveel pennen in beweging heeft gebracht.

Eigen Haard.

Mr. N. P. van den Berg wordt in het Nr. van 3 Febr. herdacht door den heer L. F. A. M. van Ogtrop. Schr. schetst de groote verdiensten van den overledene, vooral in zijn kwaliteit van Directeur der Nederlandsche Bank.

Het Nederlandsche Zeewezen.

In het Nr. van 1 Febr. het tiende vervolg van J.

Scheltema de Heere's „Aanteekeningen over een reis naar de Molukken en Nieuw Guinea. Schr. vertelt interessante bijzonderheden (naast sprekende kiekjes) van verschillende door hem bezochte Papoea-stammen.

Tijdschrift voor het Binnenlandsch Bestuur.

Inhoud van de Oct.-afl., jaarg. 1916. De rijstteelt in de laaglanden der residentie Djambi, door Dr. J. van Breda de Haan. — Het damarbedrijf in het Sultanaat van Batjan, door V. E. Korn (met kaart). — De bevolkingsrubbercultuur op de Buitenbezittingen, door J. W. Hilbrander. — Gewestelijke bibliographie, door L. van Vuuren. Legende en geschiedenis van Ternate. — De politie in de gemeenten. — De volkstheecultuur, door C. L.

November-afl.: De roman der Lampongs, door Dr. R. Broersma (felle critiek op de romans van den oud-resident J. B. Neumann). — De invoering van belastingen op Sumatra's Westkust, door W. J. Kroon. — De intrekking van de Gouvernementskoffiecultuur en de opheffing van de verplichte levering aan den Lande van de door de Inlandsche bevolking geteelde koffie, door R. H. Soema di Pradja. — De bouw van reyn-genissen, door L. Lulefs (met ill.). — Benoemingen bij het Inlandsch districtsbestuur op de Buitenbezittingen, door C. L. — De Schouten-eilanden (met kaart) naar een verslag van W. K. H. Feuilletau de Bruyn. — Gouvernements- of Gemeente-politie, naar een lezing van J. M. Misset. — De jachtwet. — Het gezag.

Mededeelingen Encyclopaedisch Bureau.

Als No. 11 der Mededeelingen is verschenen (bij G. Kolff en Co. te Batavia) een overzicht der verrichtingen van de militaire exploratie in Nederlandsch Nieuw-Guinea werd aangenomen, zal wel eene en voorloopig, daar een uitgebreide verhandeling van de stof in bewerking is bij het Departement van Oorlog. Een met zorg bewerkte, in kleurendruk uitgevoerde overzichtskaart is aan den tekst toegevoegd.

Dat de naam Nieuw-Guinea ook door het Encyclopaedisch Bureau is behouden en niet de spelling: Nieuw-Guinea werd aangenomen, zal wel eene nieuwe teleurstelling wezen voor den heer S. P. l'Honoré Naber, die daarvoor in den laatsten tijd ijverige pogingen doet. Het zijn trouwens, voor zoover we weten, alleen de H. H. Rouffaer en Prof. van Vollenhoven, die den heer N. zijn gevolgd in dit opzicht.

Geneeskundig Tijdschrift voor Ned.-Indië.

Uit den inhoud van afl. 6, deel 56 (1916): De rol van de veldrat in de epidemiologie der pest, door Dr. L. Otten. — Over de bestanddeelen van eenige Ocimum-soorten, door F. Weehuizen. — Over biologische processen in den Indischen bodem, door Dr. P. A. A. F. Eijken en Dr. G. Grijns (Tweede mededeeling). — Verdere onderzoekingen over de vraag of muskieten als overbrengers van pest kunnen optreden, door P. C. Flu. — Vliegen en amoebendysenterie, door P. C. Flu. — Onderzoek van de watervoorziening van de haven en de plaats Sabang, door Dr. G. Grijns. — Zink in drinkwater, door Dr. P. A. A. F. Eijken. — De Lactosegisting als hulpmiddel bij het onderzoek van watermonsters, door Dr. P. A. A. F. Eijken. — Onderzoek der bron Tjigowong bij Telaga, door Dr. P. A. A. F. Eijken.

Ind. Militair Tijdschrift. November 1916.

De inhoud dezer afl. bestaat grotendeels uit vak-kundige opstellen; van meer algemeen belang zijn: De belangstelling voor het paard en de bevordering der paardensport in Nederl. Indië, door J. Otto; en: Overzicht over de militaire actie in Djambi en Palembang, door A. J. C. Jonquière (wordt vervolgd).

Indisch Genootschap.

In druk is verschenen het verslag der vergadering van 12 Dec. 1916, waarin Prof. Dr. J. Boeke een voordracht hield over het medisch onderwijs voor Inlanders in onze Oost, in verband met hooger en middelbaar onderwijs hier te lande en in Indië.

De Aarde en haar Volken.

De Dec.- en Jan.-afl. van dit weekblad bevatten een reeks artikelen van den heer H. R. Roelfsema, waarin hij zijn persoonlijke ervaringen weergeeft bij het vestigen eener klapperonderneming op het eiland Halmaheira. Franse afbeeldingen vergezellen den tekst, die vooral ook uit ethnographisch oogpunt aantrekkelijk geschreven is.

Nederlandsch-Indië Oud en Nieuw.

De Jan.-afl. opent met een deskundige bijdrage van Dr. N. J. Krom, getiteld een Javaansche broncollectie. De bedoelde collectie is door den heer J. J. Meyer aan het Musée Guimet te Parijs in bruikleen afgestaan. Dr. Krom beschrijft de verschillende bronzen, waarbij blijkbaar nog al wat namaak is, niettegenstaande de meening eener commissie van onderzoek, bestaande uit de Fransche geleerden Cabaton, Finot en Foucher, die alles voor echt verklaarden.

De heer Mr. G. Vissering wijdt, bij zijn portret, een kort waardeerend woord aan de nagelachtenis van Mr. N. P. van den Berg.

Een volgend artikel, ondertekend C. M. Vissering, geeft eene interessante beschrijving eener pasar gambir te Batavia, zooals de schrijver het eizenaardig uitdrukt: een levend boek van land- en volkenkunde, dat daar geopend ligt met al zijn levend materiaal van inlandsche kunst en industrie.

De heer A. de Braconier wijdt een artikel aan den bekenden „Pa van der Steur” en de stichting „Oranje-Nassau” te Magelang, in verband met de Indo-Europeesche samenleving en het pauperisme in Indië. Over kunstwerken in Ethnographische Musea schrijft de heer H. F. E. Visser. Schr. klaagt vooral over onoordeelkundige, wansmakige opstelling der kunst- en andere voorwerpen in verschillende musea.

Dr. A. H. Blaauw geeft eene beschrijving van de ketjoeboeng (hier te lande bekend als doornappel).

Tenslotte vermelden wij eene bijdrage van Mej. K. Ament, waarin zij enkele voorwerpen uit haar particuliere verzameling ethnografica beschrijft.

Bankierskantoor
van
LISSA & KANN
LANGE VIJVERBERG 3
's-GRAVENHAGE
Administratie van vermogens
Safe Deposit

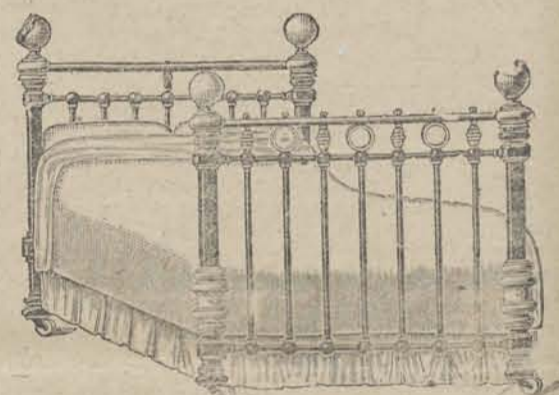
VAN VEEN's Bedden - Matrassenmagazijnen
Hartenstraat 14-18-20 AMSTERDAM

Aanbevolen Speciaalzaak
voor het
inrichten der Slaapkamers
(leveringen door het gehele land) - Telef. Inte c. 8399 N

J. C. CRAMWINCKEL
Firma P. J. CRAMWINCKEL & ZONEN
Hof-, Rijks- en Gemeenteverancier
NIEUWE HAVEN 360 TEL. HAAG 112
FIRMA OPGERICHT 1865.

Spiegel- en Lijstenfabriek.
Speciaal adres voor Encadrementen in alle stijlen.
Uitgebreide keuze modellen voor Gravures, Etsen, Foto's en
Schilderstukken.
Zeer matige prijs voor het vergulden van
Spiegel- en Schilderlijsten.
Speciale verpakking voor EXPORT naar Indië.
Geen filiaal hier ter stede.

Th. A. A. SIMONIS,
GROENMARKT 34, over de Prinssestraat.
TELEFOON 2535. DEN HAAG.

Specialiteit in BEDDEN.
Groote keuze vanaf het beste tot het
eenvoudigste.
Magazijn gesloten van half een tot twee uur.

**Woning-Bureau
en
Electro-Technisch Bureau**
SCHURMANN,
RIJSWIJK b. d. Haag.
HEERENWEG 2-4. TEL. INTERC. 143.

ELECTRISCHE INSTALLATIES
VOOR LICHT EN KRACHT
BLIKSEMAFLEIDERS
ZWAKSTROOM INSTALLATIES
Gratis Plannen en Begrotingen.

Overbodig te zeggen dat alle artikelen schitterend zijn geïllustreerd.

Eltheto.

In het Dec.-No. van „Eltheto”, het orgaan der Nederlandsche Christen-Studenten-Vereeniging, een ongeëerde bijdrage (van de hand van Dr. N. Adriani echter), getiteld: „Het Christianiseeren eener taal”. Schr. geeft hierin in hoofdzaak een idee van de mate, waarin de Bare'ee-taal (Toradja-landen, Midden Celebes), zich voor de verspreiders van het Christendom bruikbaar heeft betoond om daarin Christelijke denkbeelden uit te drukken.

Laboratorium voor Plantenziekten.

Als Nr. 24 der Mededeelingen van het Laboratorium voor Plantenziekten is verschenen een publicatie van Dr. K. W. Dammerman, getiteld: Gegevens over de rattenplaag in de afdeeling Malang. Deze studie houdt geen verband met het optreden der pest in het Malangsche, maar betreft de rat als schadelijk dier voor den landbouw.

Proefstation Midden-Java.

Nr. 22 der mededeelingen van dit Proefstation bevat de resultaten der verdere onderzoekingen van den heer P. van der Goot omtrent de oeconomische beteekenis van de gramang-mier (een voor verschillende cultures hoogst schadelijk gedierte).

Annalen van het Missiehuis te Tilburg.

In No. 3 (1 Febr. 1917) het begin eener beschrijving van Pr. H. Geurtjens: Reisinrukken van de Tenimber-landen (welke indrukken ook in de „Java-Post” worden gepubliceerd). Verder een artikelje van W. C. Boers, Tanimbareesche gebruiken.

Berichten der Utrechtsche Zendingsvereen. Febr. 1917.

Zending D. C. A. Bout beschrijft een vorstelijk (!) huwelijk te Fak-Fak (West-Nieuw-Guinea), nl. van den a. s. Radja van Roembati, Aboe-Bakar, met den Radja Mafa van Faligar. — Overigens in dit Nr. het vervolg van het artikel: Het vijftigjarig bestaan der Halmaheira-Zending.

Orgaan der Ned. Zendingsvereeniging.

In het Febr. Nr. eene geïllustreerde beschrijving van een bruiloft in de Soendalanden, door zending H. D. Woortman.

De Indische Mercur.

Hoofdzakelijke inhoud van No. 5: De gezondheids-toestand der arbeiders van de Medan Tabak Maatschappij, door Prof. Dr. J. J. van Loghem. — Een nieuwe studie over de cocoscultuur, door J. Sibinga Mulder. — De cassave, door K. F. R. Blokzevl. besproken door Prof. Dr. P. van Romburen. — Mededeelingen over de resultaten der bestrijding van de krullotenziekte, door W. K. A. Moll. — De intree van gouverneur Staal. — Bericht omtrent de Gouvernements-Kina-Onderneming over het derde kwartaal 1916. — Internationaal Theecongres met 'entoonstelling te Batavia. — Invoer der voornaamste handelsartikelen op Java en Madoera. — De overzeesche handel en den oorlog. — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen, enz.

De Indische Gids.

De Febr. afl. bevat de volgende zgn. hoofdartikelen: Het wetsontwerp van 8 Juli 1916 tot wijziging van de Indische mijnwet, door Reinier D. Verbeek. — Van Batavia naar China en terug (vervolg), door J. L. J. Ezerman. — Nederlandsch Oost-Indië in 1916, door E. A. van Heekeren. — Nederlandsch West-Indië in 1916, door E. A. van Heekeren. — Liefdeleven onder de palmen, door P. Brundell (vervolg). — Overigens de gewone rubrieken: Varia. — Revue van brochures, enz. — Wetenschap en industrie. — Bibliographie voor Oost- en West-Indië.

De Nederlandsche Handel-Maatschappij.

Een hoofdstuk van het verschijnend werk „Neerlands Welvaart” (uitgave van het Bureau Industria te Amsterdam) bevat een interessante, fraai geïllustreerde bijdrage van Dr. C. te Lintum over „De Nederlandsche Handel-Maatschappij in haren tegenwoordigen werkring”. Deze studie is ook afzonderlijk in den boekhandel verkrijgbaar.

Leeszaal Heulstraat 17.

Opgave van dagbladen en tijdschriften, ter lezing liggend in de leeszaal van het Hoofdbestuur van „Oost en West”, Heulstraat 17, Den Haag, welke dagelijks, Zon- en feestdagen uitgezonderd, geopend is van 's morgens 9-6 uur 's namiddags:

De Planter, De West, Suriname, De Surinaamsche Bode, Sumatrapost, Sumatrabode, De Padanger, De Sumatra Courant, Javabode, Bat. Nieuwsblad, Soer. Handelsblad, Nieuwe Soer. Courant, Deli Courant, Aljeh's Nieuws- en Advertentieblad, Preangerbode, Javasc Courant, De Locomotief, De Banier, Het Witte Kruisblad, De Nieuwe Vorstenlanden, De Hofstad, enz., benevens 20 diverse Maleische bladen en tijdschriften en tal van Brochures, Jaarverslagen, enz.

Verscheidene periodieken, waaronder:

Hou en trou, Vrede door Recht, De Stem van Indië, Tijdschrift voor economische geographie, Nederl. Zending-Genootschap, Indisch Genootschap, Weekblad voor den handeldrijvenden en industriëlen middenstand, Exportblad.

Leeszaal Laan van Meerdervoort 187.

Bat. Nieuwsblad; De Locomotief; De Sumatra Post; De Sumatra Bode; Suriname; Tjahaja Sumatra; De Ind. Mercur; Weekblad voor Indië; De Banier; De Ind. Gids; Neerlandia; Koloniaal Tijdschrift; Vrede door Recht; Onze Vloot; Ons Leger; Maandblad voor Vrouwenkiesrecht; Theosophisch Maandblad; Korte ber. voor Landbouw, Nijverheid en Handel; Publicaties v. h. Ned. Ind. Landbouw Syndicaat; Archief v. d. Suiker-Industrie in Nederl.-Indië; Korte Verslagen van de Verg. der Tweede Kamer der Staten-Generaal; Brochures, enz., benevens een Bibliotheek.

Mededeelingen.

Van het Departement van Koloniën:

Mutatiebericht.

VACATURE.	DATUM VAN INANG.	AANTEKENINGEN.
Vice-President van den Raad van Justitie te Batavia.	3 Jan. 1917.	De eventueel met pensioen vertrekkende Hoofd-ambtenaar is Mr. E. Zorab.
Raadshier in het Hoog-Gerechthof van Ned.-Indië.	2 Febr. 1917.	De eventueel vertrekkende Hoofd-ambtenaar is Mr. J. Barlagen Bussemaker.

Van het Informatie-bureau:

(Heulstraat 17, Den Haag).

Tijdelijke ingenieurs voor de bevoeiing van gronden op de bezittingen buiten Java en Madoera.

Ter plaatsing als tijdelijk ingenieur bij den waterstaat en de burgerlijke openbare werken in Nederl.-Indië, bepaaldelijk voor de bevoeiing van gronden in de Buitenbezittingen, met een verband van vijf jaren, worden gevraagd drie civiel-ingenieurs.

De aanvangsbezoldiging bedraagt / 400 (vierhonderd gulden) 's maands, ingaande met de maand volgende op die van benoeming in Indië en met jaarlijksche verhoogingen, bij gebleken ijver en geschiktheid, ter beoordeeling van den directeur der burgerlijke openbare werken, van / 50 (vijftig gulden) 's maands, tot ten hoogste / 600 (zeshonderd gulden) 's maands.

Voor elk vol jaar ingenieurspraktijk in Europa of elders zal de aanvangsbezoldiging verhoogd worden met / 25 (vijf en twintig gulden) boven genoemd bedrag van / 400, met dien verstande, dat de bezoldiging die van / 600 's maands niet overschrijft.

Reis- en verblijfkosten en vergoedingen, zooda mede binnenlandsche verloven, worden verleend volgens de bepalingen geldende voor ambtenaren in vasten dienst.

Aan de uitzending naar Indië is verbonden:

- vrije overtocht naar Indië in de 1ste klasse, ook voor het wettig gezin;

- eene tegemoetkoming in de kosten voor uitrusting, ten bedrage van / 1500 (een duizend vijfhonderd gulden), welke tegemoetkoming, indien de uitgezondene gehuwd is, verhoogd wordt met een bedrag gelijkstaande met één maand aanvangsbezoldiging;

- eene voorloopige bezoldiging van / 150 (eenhonderd vijftig gulden) 's maands, ingaande met den dag van inscheping naar Nederlandsch-Indië.

Ingeval wegens ziekte, buiten eigen toedoen ontstaan (ter beoordeeling van de Regeering), terugkeer naar Europa binnen de 5 jaren noodzakelijk is, en overgang in vasten dienst niet heeft plaats gehad, wordt ontslag verleend, doch bestaat gedurende één jaar na den dag van ingang van dat ontslag aanspraak op vrijen overtocht naar Europa met gezin, op den voet van de daarvoor geldende bepalingen en op uitbetaling van 3 maanden bezoldiging.

Na afloop van het verband eene belooning ten bedrage van 3 maanden bezoldiging en, mits binnen een jaar, vrije overtocht naar Europa op bovengenoemden voet, tenzij eene aanstelling in vasten dienst is geschied.

Bij gebleken buitengewonen ijver en geschiktheid, ter beoordeeling van den directeur der burgerlijke openbare werken, zal gelegenheid worden gegeven om, wanneer zulks mogelijk is, over te gaan bij het vaste korps ingenieurs van den waterstaat en de burgerlijke openbare werken, met bezoldiging en plaatsing op de ranglijst alsof de betrokken tijdelijke ingenieurs bij aankomst in Indië in het vaste korps waren benoemd tot aspirant-ingenieur; zullende ingeval de overgang na afloop van het vijfjarig verband plaats heeft, de belooning ten bedrage van drie maanden bezoldiging eveneens worden uitbetaald.

De bezoldiging van ambtenaren in vasten dienst is onderworpen aan eene korting van 2 ten honderd ten behoeve van de burgerlijke pensioenen en van 5 ten honderd voor de gewone bijdrage aan het Weduwen- en Weezenfonds voor burgerlijke ambtenaren in Nederlandsch-Indië. Bovendien is 'bij eerste indiensttreding, ten behoeve van laatstgenoemd fonds, door gehuwden twee maanden en door ongehuwden één maand bezoldiging te voldoen, en wel in eens of, met bijberekening van rente ad 5 ten honderd 's jaars, in 36 gelijke maandelijksche termijnen.

Bij huwelijk één maand bezoldiging, te voldoen op de zoeven aangegeven wijze. Bij bevordering door gehuwden tweemaal het bedrag der verhooging over één maand, door ongehuwden eenmaal.

De bijdragen wegens huwelijk worden verhoogd met een percentage ahangende van de leeftijden van man en vrouw.

Zij, die voor uitzending naar Nederlandsch-Indië ter plaatsing op den bovengenoemden voet in aanmerking wenschen te komen, behooren dit aan den Minister van Koloniën te vragen bij gezegeld adres, dat ingezonden moet worden aan de 9de afdeeling van het Departement van Koloniën, onder overlegging van:

M. P. MULLER,
Galileistraat 133 en 129 Valeriusstraat 13
Tel. H 6375 Tel. H 6370
MAGAZIJNEN VAN
Gas- en Electriche Ornamenten.
BADEN EN GEYSERS.

BOEK- EN KANTOORBOEKHANDEL
E. VAN ANDEL, Weimarstraat 16a b.d. Suezkade
Telefoon 3213 DEN HAAG.
Levering van abonnementen op alle
Binnen- en Buitenlandsche Dag- en Weekbladen, Tijdschriften
en Modeplaten.
ADVERTENTIE-BUREAU.
Groote keuze Geïllustreerde Briefkaarten.
LEESBIBLIOTHEEK in 4 talen
(De nieuwste uitgekomen werken worden direct opgenomen).

Grand Hotel Café-Restaurant „VICTORIA”.
Spuistraat 16 DEN HAAG Telefoon 3768.
Gunstig gelegen in het midden der stad.
Lift — Electriche Licht — Centrale Verwarming.
80 Kamers en Salons.
PLATS DU JOUR 50 CT — DINERS VAN f 1.50 EN HOOGER.
Meest bezochte Café en Restaurant van Den Haag.
J. DEN HARTOG.
gedurende 15 jaar Gérant van Rest. RICHE

C. HOYNG,
Spuistraat 20-22 Den Haag.
AMSTERDAM - UTRECHT.
Onze Geïllustreerde Catalogus is een
uitstekende handleiding om zich op
huishoudelijk gebied in te richten.
TAFELSERVIEZEN, GLASWERK, LEPELS
VORKEN, MESSEN, GASOLINELAMPEN.
Prijscourant gratis.

DE BAS & Co., Bankiers
HEERENGRACHT 17 - 'S-GRAVENHAGE
BELASTEN ZICH MET ALLE BANKZAKEN
:-: Safe-Inrichting. :-:

Ned. Coöperatieve Spaar- en Credietbank
van Ambtenaren en Beambten.
Hoofdkantoor KEIZERSGRACHT 569 - AMSTERDAM
Telefoon 4297 Noord.
Credieten met en zonder persoonl. of zakel. zekerheid.
Spaargelden: Maximum rentegevende jnleg f 5000.—
Rentevergoeding 3,8 pCt.

M. VISSER,
voorh. A. J. ROBDARD.
Spuistraat 69 - DEN HAAG - Telefoon 5470.
Fabriek en Magazijn van Gouden-, Zilveren en Diamantwerken
REPARATIE-INRICHTING.

..... **Melkinrichting**
Den Haag, Lange Beestenmarkt 9 - Tel. Haag 3683
► **„PASTEUR”** ◄
Scheveningen, Neptunusstr. 66a - Tel. Schev. 1853
Stoom-Zuivelfabriek

Stoomwasscherij en Machin. Strijkinrichting „DE RIJN”

Maresingel 71a - LEIDEN - Telefoon No. 31.

De wasschen worden in Den Haag en Omstreken per paard en wagen wekelijks afgehaald en bezorgd.

Vereeniging OOST en WEST. Afdeling 'S-GRAVENHAGE.

Aan het Bureau **Laan van Meerdervoort 187**, zijn van 10—12 en van 2—4 uur (uitgezonderd Zaterdagsmiddags) inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken voor:

Muziek- en Zanglessen.
Teeken- en Schilderlessen.
Lessen in moderne talen.
Fransche-, Duitsche-, Engelsche- en Italiaansche Conversatielessen.
Opleiding admittie examen H. B. S. en Gymnasium.
Handwerklessen.

Lessen in Machineschrijven en Stenografie.
Dame als Hoofd — of hulp in de huishouding.
Dame als Lectrice of Dame van gezelschap.
Kinderjuffrouwen in Indië.
Indische massage en manicure, uitsluitend voor Dames en kinderen.
Zweedsche gymnastiek, Heilgymnastiek, enz., uitsluitend voor Dames en Kinderen.

Deze inlichtingen zijn ook te verkrijgen op schriftelijke aanvraag bij den Secretaris der Commissie voor hulp aan werkzoekenden, den heer J. A. SOETENS, **Ieplan 11**.

Aan bovengenoemd adres zijn ook inlichtingen te bekomen omtrent Families, die zich belasten met de opvoeding van kinderen, omtrent hotels, pensions, inrichting, medische hulp, onderwijs enz.

Indische Dienstboden kunnen zich aangeven in **Laan van Meerdervoort 187** voor eene verandering van dienst, of een dienst bij een naar Indië terugkeerende familie; hetzij schriftelijk of mondeling; voor eene voorloopige opname tot het tijdstip van weder in dienst treden bestaat geen gelegenheid.

OPGAVE van Leden der Vereeniging „Oost en West”, die zich beschikbaar stellen voor het geven van privaattlessen in Indische talen.

A. H. J. G. WALBEEHM, Hooge Rijndijk 55, Leiden. — Javaansch. — Maleisch.
Mr. E. RIJKE, Witte Singel 46, Leiden. — Javaansch. — Maleisch. — Madoereesch.
S. TAGOR, Inl. Veearts, Burg. Reigersstr. 51bis, Utrecht. — Maleisch. — Battaksch.
W. G. HAUFF, Voorzitter der Federatie van Ned. Stenografie-leeraren in Ned.-Oost-Indië, Vaartweg 75, Hilversum. — Maleisch. — Boekhouding b. d. Suiker-Industrie volgens The Decimal Classification and Relativ Index by Melvil Dewey.
IBRAHIM GELAR DATOEK TAN MALAKA, Korte Singel 36, Bussum. — Maleisch. (Nadere infor-maties Ned.-Ind. Onderwijs- en Studiekas, Rokin 84, Amsterdam).

LEDEN, die in deze opgave opgenomen wenschen te worden, kunnen zich opgeven aan den Secretaris der Vereeniging, Heulstraat 17, 's-Gravenhage.

** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West”, Heulstraat 17, Den Haag zijn de navolgende werkjes verkrijgbaar:

a. Een Boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn.
door J. H. en H. B.
Prijs: 1 exemplaar f 0.10. 50 ex. f 2.80.

voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen” f 2.20 per 50 ex., plus 25 cent voor frankkosten.

b. Onze Oost II. Iets over den Inlander en zijn Zieleleven.
door T. J. BEZEMER.
Prijs: 1 exemplaar 5 cent. 50 ex. f 2.—;

voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen” f 1.55 per 50 ex., plus 25 cent voor frankkosten.

** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West”, Heulstraat 17, de Firma MARTINUS NIJHOFF, Lange Voorhout 9, Den Haag, en andere Boekhandelaren zijn verkrijgbaar:

a. Onze West: De Kolonie Suriname, door REMAN IRÛS (FRED. OUDSCHANS DENTZ);
II. De Kolonie Curaçao, door M. VICTOR ZWIJSEN, Oud-Rector van het Colegio „Santo Tomás” te Curaçao.
Prijs per exemplaar f 0.25 en f 0.03 frankkosten

b. Staats- en partic. betrekkingen in onze Overzeesche Bezittingen; Werkkring en Vooruitzichten.

I. De Bestuursambtenaren in Nederlandsch-Indië.
Prijs: f 0.25 per exemplaar en f 0.02 frankkosten

II. De Geëmployeerde bij de Javasuiker-Industrie.
Prijs: f 0.20 per exemplaar en f 0.02 frankkosten.

III. De Rechterlijke Ambtenaar in Nederlandsch-Indië.
Prijs: f 0.15 per exemplaar en f 0.01 frankkosten.

IV. De Ingenieur in Nederlandsch-Indië.
Prijs: f 0.40 per exemplaar en f 0.03 frankkosten.

V. De Ambtenaar bij het Boschwezen in Nederlandsch-Indië.
Prijs: f 0.20 per exemplaar en f 0.02 frankkosten.

VI. De Ambtenaar bij het Onderwijs in Nederlandsch-Indië.
Prijs: f 0.25 per exemplaar en f 0.03 frankkosten.

VII. De Vooruitzichten van den Nederlandschen arts in Nederlandsch-Indië.
Prijs: f 0.25 per exemplaar en f 0.03 frankkosten.

VIII. De Ambtenaar bij den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen in N.-Indië.
Prijs: f 0.20 per exemplaar en f 0.02 frankkosten.

IX. De Ambtenaar bij de Gouvernements-Marine in Nederlandsch-Indië.
Prijs: f 0.20 per exemplaar en f 0.02 frankkosten.

X. De Ambtenaar bij den Post-, Telegraaf- en Telefoon-dienst in Nederlandsch-Indië.
Prijs: f 0.25 per exemplaar en f 0.03 frankkosten.

N .. N.V. Nederlandsche Assurantie .. A Spaarkas en Crediet-Onderneming

Goedgekeurd bij K.B. d.d. 9 Maart 1916, no. 56, P.B. no. 437.

Gevestigd te 's-Gravenhage - Theresiastraat 84.

30/0 Premie-Obl. ad f 2.50 Garantiebrieven

(met Schakeluitlooting) S Herverzekering ad f 1.25

(1/20 S.L.) Meer kansen O Minder risico (1/20 S.L.)

(Hoofd)agent^{en} gevr. Zeer ruime prov. Prosp. en tar. op aanvr. gratis en franco

Wisk. adviseur, Directeur, J. U. VAN LOON, Gep. Maj. Art. O. I. L. JAN HINGST Azn.

Vleugels, Piano's Kunstspel-Piano's, Orgels

Verhuur PIANO's van f 5.- p. mnd of f 50.- p. j. af.
VLEUGELS „18.- „ „ „180.- „ „

REPARATIE - STEMMEN - RUIL.

Afdeling Gebruikte Instrumenten.

Speciale Inrichting voor het gereedmaken voor de TROPEN.

GOOSEN & SWAGERMAN
DEN HAAG - BOEKHORSTSTRAAT 149

TELEFOON H 7057

C. P. A. NICOLAI

Specialiteit in HEEREN-MODEARTIKELEN

Ruime keuze. - Nieuwste Modellen.

Dunklerstraat 33 hoek Valeriusstraat.

Magazijn van HEEREN-, DAMES- en KINDER-SCHOENWERK

J. C. VAN OIJEN,

WARMOESSTRAAT hoek St. Jansstraat 167.
TELEFOON NOORD 10774.

AMSTERDAM.

ZENDING OP ZICHT. VASTE PRIJZEN a CONTANT.
Ook speciale Inrichting voor Maatwerk voor normale en abnormale voeten en Reparatie-Inrichting.

<p>GENEALOGISCH BUREAU</p> <p>BELAST ZICH MET HET SAMENSTELLEN VAN GESLACHTS-REGISTERS BIJENBRENGEN DER BEHOODICDE WETTELIJKE STUKKEN VOOR ADELSEK-KENNING INLIVING</p> <p>DEN HAAG</p>	 <p>HERALDISCH CARL KOFFLER</p> <p>VERHEFFING HET OPSPOREN VAN FAMILIEWA-PENS EN ZECELS ALSMEDE ALLE WERKZAAMHE-DEN OP DAT GEBIED IN DEN UITGEBREID-STE ZIJN</p> <p>TELEFOON H 7040 OBRECHTSTR. 181.</p>
---	---

HOLLAND TYPING OFFICE, AMSTERDAM

Damrak 45 Telefoon N. 4625

Levert alle soorten Drukwerken,
Papier en verschillende merken

SCHRIJFMACHINES

Leverancier van H. M. de Koningin.

Maison de Bonneterie

Leverancier van H. M. de Koningin.

DEN HAAG, Buitenhof-Groenmarkt.

AMSTERDAM, Kalverstraat-Rokin

Grootst gesorteerde Magazijnen van Elegante Dames- en Kinderconfectie.

AUG. SAVELKOUL.

INDISCHE UITRUSTINGEN VOOR HEEREN EN DAMES.

Heerenkleeding naar Maat.

Batavia — Semarang — Soerabaya — Bandoeng
Amsterdam, Singel hoek Heiligeweg.

Vraagt den Geïllustreerden Catalogus der Dames- of Heerenafdeeling.

Familiepension „KERCHER”

Villa „MATHILDE”
Oude Schev. weg 112-114.

Tel. Interc. Schev. 1256 - SCHEVENINGEN

J. VAN DER LUGT & Co.

WETERINGSCHANS 40.

AMSTERDAM.

Electro-Technisch Bureau

:- Telefoon Centrum 79 :-

ELECTRICITEIT OP ELK GEBIED.**HET UNIFORMHUIS**

Civiel- en Uniformkleeding

Tropen-Uitrustingen

N.-Z. VOORBURG WAL 130

AMSTERDAM

J. v. MOORSEL

Schoolstraat 27 - Den Haag - Tel. 2014

EERSTE HUISin: Stoffen, Mouselines en Witte
Goederen. :: Stalen op aanvraag.Brood-, Besluit- en Banketbakkerswinkel
van J. J. MOOLENAAR.

Tasmanstraat 134 's-Gravenhage.

Alle Artikelen verkrijgbaar der
KONINKLIJKE BROOD- EN BESCHUITFABRIEK
LENSVELT NICOLA.**A. SCHRÖDER & Co.**

Groenmarkt.

*Mousselines de laine.
Japonstoffen.*

Stalenverzending op aanvraag.

N. V. Maatschij tot Detailverkoop van

AARDAPPELEN

Kantoor: Z.-O. Binnensingel 106. Tel. Haag 7982

Over een
bedrag van
f 20.-
wordt f 1.-
terugbetaald.**Steeds prima soorten**Over een
bedrag van
f 20.-
wordt f 1.-
terugbetaald.

DE WAGENS KOMEN 3 MAAL PER WEEK AAN HUIS.

HYPOTHEEKBANK voor AMERIKA

Directeur: H. S. GRATAMA Jzn. DEN HAAG.

5 0 / 0 PANDBRIEVEN
na 10 jaar opvorderbaar
à 100 %.Verkrijgbaar tegen **99 %**

Confiserie en Chocolaterie Royales

J. A. KRUL.

Grand Salon de Rafraichissements NOORDEINDE 44,

Vraagt onze CHOCOLADE (alleen prima merken),
FIJNE BONBONS en HAAGSCHE HOPJES.**J. N. MULLER,**En gros Singel 233
Telefoon 6011. Amsterdam En détail Paleisstraat 45
Gevestigd 1826.Fabriek en Magazijnen van Koffers,
Tasschen en fijne Lederwaren.**WISBRUN & LIFFMANN.**

Veenestraat 35-37 - Tel. 2503. - Den Haag.

DAMES MODEARTIKELEN.
ZIJDEN STOFFEN, FLUWEELEN, KANTSTOFFEN.
ALLE SOORTEN GARNEERINGEN, ENZ.

BALARTIKELEN.

J. C. NIEUWSTRATEN,

Juwelier.

Magazijn van Gouden en Zilveren Werken.
Eigen Atelier ook voor reparatiën.

PIET HEINSTRAT 128, o. d. Zoutmanstr.

Vraagt Uwen langanan „HIGHSPEED” POETSCHREME
van de American Company of Chemical Products.

Hoofdagent voor Nederland A. J. A. MUSSERT, 's-Hertogenbosch.

Met HIGHSPEED poetst gij Uw zilver, koper en nikkel in een minimum tijd.

P. B. VAN MOORSEL & CoKerkplein 11-12, naast het Hoofdpostkantoor.
Torenstraat 5-6 - Telefoon 2898 - Den HaagGoedkoopst adres voor het geheel
of ged. installeeren van woningen.**RIPPEN**

Pianohandel

PIET HEINSTRAT 42
ELANDSTRAAT 17.
Tel. 4683.

Verhuren Stemmen

Coöperatieve

Amsterdamsche Crediet-, Deposito- en Spaarbank.
Hoofdkantoor: Rokin 55, Amsterdam.CREDIETEN met en zonder persoonlijke of zakelijke
zekerheid, ook aan Indische Ambtenaren en
verlofgangers.
SPAARGELDEN. Rentevergoeding 5 pCt. 's jaars.